https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

INTERZIS XEROX

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Tiberiu Pleter, Ruxandra Lambru, Cătălina Puiu

Slavona românească

Culegere de texte

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

TIBERIU PLETER RUXANDRA LAMBRU
CĂTĂLINA PUIU

SLAVONA ROMÂNEASCĂ

CULEGERE DE TEXTE

BD 242 825

Editura Universităţii din Bucureşti
– 2002 –

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

...NTRALĂ UNIVERSITARĂ
BUCUREŞTI
OTA IV 517099

Referenți științifici: **Prof. dr. Mihai MITU**
Lector dr. Maria OSMAN ZAVERA

324 | 02

© **Editura Universității din București**
Șos. Panduri 90-92, București - 76235; Tel./Fax: 410.23.84
E-mail: editura@unibuc.ro
Internet: www.editura.unibuc.ro

B.C.U. Bucuresti
C20020849

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
PLETER, TIBERIU
Slavona românească: culegere de texte / Tiberiu Pleter, Ruxandra Lambru, Cătălina Puiu. - București : Editura Universității din Bucureşti, 2002
p. ; cm.
Bibliogr.
ISBN 973-575-605-6

I. Lambru, Ruxandra
II.Puiu, Cătălina

811.16(498)

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

CUVÂNT INTRODUCTIV

Cartea de față însumează un număr de cincisprezece fragmente de texte ilustrative, selectate din scrierile cele mai de seamă ale culturii slavone de la noi. Ea se doreşte a fi, în primul rând, un auxiliar didactic util pentru activitatea de predare a disciplinei *slavă veche şi slavonă românească* în facultățile şi secțiile cu profil umanist ale Universității din Bucureşti, în al căror plan de învățământ figurează acest obiect de studiu. Fireşte, ea poate interesa în egală măsură pe toți cei care vor să se familiarizeze cât de cât cu scrierile reprezentative ale perioadei slavonismului cultural de la noi.

Urmărind un scop preponderent didactic, am găsit de cuviință să oferim toate explicațiile privitoare la lexicul textelor (traducerea cuvintelor slave în limba română, indicații de ordin gramatical), dar şi câteva referitoare la personaje şi evenimente istorice, facilitând astfel efortul individual al celor care studiază textele culegerii. De asemenea, am considerat binevenită însoțirea unor texte cu facsimilul manuscrisului, pentru a da astfel posibilitatea cititorului să ia un prim contact cu particularitățile paleografiei scrierilor slavo-române.

Ne exprimăm speranța că această culegere de texte îşi va îndeplini scopul pe care l-am avut în vedere şi va suplini – chiar dacă doar parțial – absența tot mai greu resimțită a unui corpus de texte slavone reprezentative, destinat bunei desfăşurări a activității din seminar.

Autorii

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

ABREVIERI

A. acuzativ
abs. valoare absolută
act. diateza activă
adj. adjectiv
adv. adverb
advers. adversativ
aor. aorist
at. atestare
apoz. apoziție
cauz. cauzal
conces. concesiv
concl. conclusiv
conj. conjuncție
compar. (grad) comparativ
corel. corelativ
D. dativ
deict. deictic
dem. demonstrativ
det. determinativ
dial. dialectal
du. dual
ebr. limba ebraică
eps. element predicativ suplimentar
f. feminin
fact. (verb) factitiv
fr. limba franceză
G. genitiv
germ. limba germană
gr. limba greacă
I. instrumental
imper. imperativ
imperf. imperfect
inf. infinitiv
interj. interjecție
interog. interogativ
ipf. aspect imperfectiv
L. locativ
loc. locuțiune
lat. limba latină
m. masculin
N. nominativ
n. neutru
neg. forma negativă
num. numeral
nehot. nehotărât, indefinit
p. (persoană) gramaticală
part. participiu
pas. diateză pasivă
pers. personal
pf. aspect perfectiv
pos. posesiv
prep. prepoziție
prop. propoziție
pl. plural
prez. (timp) prezent
perf. comp. perfect compus
pron. pronume
ptc. particulă
rom. limba română
refl. reflexiv
rel. relativ
sg. singular
sigm. aorist sigmatic
sl. com. limba slavă comună
temp. temporal
trec. (timp) trecut
V. vocativ
vb. verb, verbal
viit. (timp) viitor
v. sl. limba slavă veche

Simboluri grafice:

< provine din
\+ folosit(ă) cu
* cuvânt (sunet, formă) neatestat(ă)

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

ALFABETELE LIMBII SLAVE VECHI

Ord. num.	Alfabetul glagolitic	Alfabetul chirilic	Denumirea literelor	Transcriere în alfabet latin	Pronunțarea (ca în cuvântul)
1.	1	А 1	АЗЪ	a	m*a*re
2.	2	Б	БОУКЪІ	b	~~*bun*~~
3.	3	В 2	ВѢДѢ	v	*v*ară
4.	4	Г 3	ГЛАГОЛЬ	g	*g*lumă
5.	5	Д 4	ДОБРО	d	*d*omol
6.	6	Є 5	КСТЬ	e	ter*e*n
7.	7	Ж	ЖИВѢТЄ	ž	jertfă
8.	8	S, Ѕ 6	SѢЛО	dz	rom. dial. rân*dz*ă
9.	9	Ꙁ, З 7	ЗЄМЛѦ	z	*z*ână
10.	10	І, Ї, (Ι) 10	І (iota)	i, j	*i*coană, no*i*
11.	20	И 8	ИЖЄ	i	*i*nimă

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

12.	30	ћ	ґєрвь	g’	priveghi
13.	40	к 20	како	k	*c*apăt, *ch*ip, *k*ilogram
14.	50	л 30	людѥ	l	*l*adă
15.	60	м 40	мъıслитє	m	*m*ilă
16.	70	н 50	нашь	n	*n*ară
17.	80	о 70	онъ	o	*o*pt
18.	90	п 80	покои	p	*pop*ă
19.	100	р 100	рьци	r	*r*oşu
20.	200	с 200	слово	s	*s*lavă
21.	300	т 300	тврьдо	t	*t*are
22.	400	оу, 8 400	оукъ	u	*u*liţă
23.	500	ф 500	фрътъ	f	*f*ată
24.	600	х 600	хѣрь	h	*h*rană

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

25.	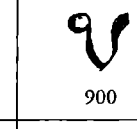 900	ц 900	ЦИ	c	*ț*ară
26.	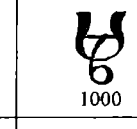 1000	ч, ѵ 90	ЧРЬВЬ	č	*c*eva *c*ineva
27.	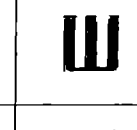	ш	ША	š	*ș*apte
28.	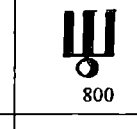 800	щ	ШТА	št	pe*ș**t*e
29.	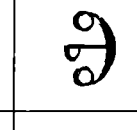	ъ	КРЪ („ier mare")	ŭ	aprox. ca *ă*, în rom. sap*ă*
30.	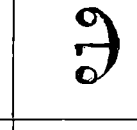	ь	КРЬ („ier mic")	ь, ĭ	or*i*cine
31.	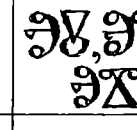	ъı, ъи, ы	КРЪІ („ierî")	y	st*â*ng
32.	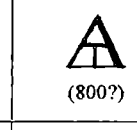 (800?)	ѣ	ѢТЬ („iat")	ĕ	d*ea*l
33.	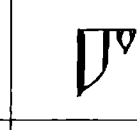	ю	-	ju	*iu*te
34.	–	ꙗ	-	ja	*ia*rnă, po*ia*nă
35.	–	є	ЄСТЬ	je	*ie*pure
36.	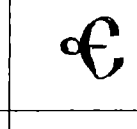	ѧ, ѧ, ѧ 900	ѦСЪ („ius mic")	ę	aprox. ca în fr. lap*in*
37.	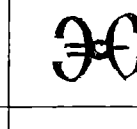	ѩ	ѨСЪ	ję	aprox. ca în fr. mo*yen*
38.	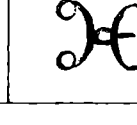	ѫ	ѪСЪ („ius mare")	ǫ	aprox. ca în fr. mais*on*

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

39.	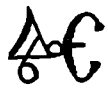	ѫ	ѫсъ	jǫ	aprox. ca în fr. pap*illon*
40.	—	ѯ 60	ѯи	ks	mi*x*er
41.	—	ѱ 700	ѱи	ps	*ps*ihic
42.	(500)	ѳ, ѳ, ѳ 9	ѳита	th	gr. *θ*εος (*t* aspirat)
43.	(400)	ѵ 400	ѵжица	ü	germ. M*ü*ller
44.	700	ѡ 800	-	o	*o*pt
45.	—	ѣ	În	î, â	*în*ger, *îm*părat
46.	—	ѣ	Gea	ğ	*Gi*ur*ge*ni

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

NOTE

1. În tabel, valorile cifrice (numerice) ale slovelor chirilice şi glagolitice sunt indicate în interiorul fiecărei casete. În textele slave vechi, literele utilizate pentru exprimarea cifrelor sunt marcate prin semnul ҃ , numit *titlă* (v. sl. **титло**, gr. τιτλος), aşezat deasupra acestora. Literele cu semnificaţie cifrică sunt, de regulă, încadrate de puncte: **·а҃·** = 1, **·і҃·** = 10, **·аі҃·** = 11, **·к҃·** = 20 etc.

Pentru indicarea miilor se foloseşte semnul **҂**, plasat la piciorul primei cifre; de ex. **·҂ѕу҃на·** = anul 6451 de la Facerea lumii (= 943 d. Hr.), ce figurează în inscripţia chirilică din Dobrogea (vezi *Inscripţii chirilice* de la sfârşitul cărţii).

2. Titla mai este folosită şi la abrevierea unor cuvinte cu apariţie frecventă în texte: **ис҃ хс҃** = **Исоусъ Христосъ** „Iisus Hristos", **ст҃ъ дх҃ъ** = **свѧтъ доухъ** „Sfântul Duh", **ап҃лъ** = „apostol", **чк҃ъ** = **чьловѣкъ** „om" etc.

3. Slovele chirilice **а, в, г, д, є, к, л, м, н, о, п, р, т, х, ѵ, ѡ** au fost preluate fără modificări din alfabetul grecesc (literele majuscule utilizate în scrierea uncială) de către cărturarii de la curtea din Preslav a ţarului bulgar Simeon (domnie între 893-927), care au renunţat la glagolitism şi au pus bazele scrierii noi, „chirilice". (Denumirea eternizează personalitatea lui Constantin-Chiril).

Pentru sunetul consonantic oclusiv bilabial sonor [b], aceştia au inventat litera **б**, prin modificarea gr. **B** („beta majuscul): **богъ** „Dumnezeu", **бесѣда** „vorbă, vorbire" etc., iar pentru notarea consoanei fricative labiodentale sonore [v] au apelat la grecescul **B**: **воѥвода** „voievod", **вы** *pron.* „voi" etc.

4. Pentru notarea sunetelor specifice ale limbii slave vechi, autorii scrierii chirilice s-au inpirat din slovele alfabetului glagolitic primar, creat de Constantin-Chiril în jurul anul 823 d. Hr. Astfel, litera **ш** s-a păstrat nemodificată, iar alte slove glagolitice au fost simplificate şi redesenate, devenind chiril. **ж, ѕ, з, и, ї, с, ц, ч, щ, ъ, ь, ы** (var. **ъи, ы**), **ѣ, ѧ, ѫ**, de ex. **животъ** „viaţă", **ѕѣло** *adv.* „foarte", **инорогъ** „inorog, unicorn", **орїзмо** „poruncă" (<gr.), **съто** „(o) sută", **слово** „cuvânt", **цѣна** „preţ", **чѧдо** „copil", **мышь** „şoarece", **врьхъ** „vârf", **мѫдръ** „înţelept", **врѣмѧ** „vreme" etc.

5. Vocalele redate grafic prin **ѥ, ю, ꙗ, ѩ, ѭ** se numesc „preiotate", deorece în pronunţare, componenta vocalică plenisonă din structura lor fonetică este precedată de sunetul [j] „iota". În grafie, acest fapt este semnalat de ligatura **і** cu litera ce redă vocala propriu-zisă: **ѥдинъ** „un(ul)", **любити** „a iubi", **ѩзыкъ** „limbă", **ѭдоуже** *adv.* „de unde" etc.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

6. Literele denumite „iusuri" (ѧ, ѫ) notează vocale nazale. Acestea se întâlnesc şi în variante preiotate (ѩ, ѭ; vezi în tabel). Cele denumite „ieruri" (ъ, ь) redau vocale ultrascurte, adică având o durată a rostirii semnificativ mai redusă decât cea a vocalelor scurte cu timbru identic (sl. com. *ĭ, *ŭ), din care, de altfel, provin; compară **сънъ** „vis" [sŭnŭ] cu **соуша** „uscat, ţărm" [suša]; **сьде** „aici" [sĭde] cu **сила** „putere" [sila].

7. Pentru sunetul vocalic [y] – nediferit ca pronunţare de *â (î)* din limba română – în textele slave vechi se folosesc litere compuse reprezentând o combinare între un „ier" şi una din variantele literale pentru vocala [i]: **ъı** , de ex. **сънъ** „fiu", **бьсемогъı боже** „Doamne atotputernic" (F. Kiev, fol. 2r). În textele slavo-române se întâlneşte frecvent varianta **ы**, de ex. **пастырю добрыи** „bunule păstor" (*Înv. lui Neagoe*, f. 64v, Ed. Gh. Mihăilă, p. 128).

8. Litera compusă **оу** reflectă maniera grecească (ου) de redare în scris a monoftongului vocalic [u]: **Иисоусъ** „Iisus" (< gr. Ἰησούς), **игоуменъ** (< gr. ἡγούμενος) etc. Varianta literală **ȣ** a apărut mai târziu prin suprapunerea lui **у** peste **о**, datorată comodităţii scrierii. Ea apare frecvent în textele slavone româneşti, aflându-se în raport de variaţie liberă cu **оу**, de ex. **wт радоула воєвода стрѣчен** „fiind provocat de Radu (cel Mare)", **и сам радȣл** „iar Radu însuşi" (*Cronica lui Macarie*, în P.P. Panaitescu, *Cronicile*, p. 77).

9. Preluate din alfabetul grecesc, literele **о**, **ѡ** servesc la notarea unui singur sunet vocalic, [o]. În slava veche, acesta nu prezenta însă diferenţierea cantitativă (citeşte: „deosebirea de durată a pronunţării") existentă în greacă: gr. ο (= „o scurt", gr. „o micron") ~ ω (= „o lung", gr. „o mega"). În textele slave vechi, cele două slove stau în raport de variaţie liberă, de ex. **прѣжде часа wного** „înainte de ceasul acela" (*Înv. lui Neagoe*, ibid.).

10. În textele chirilice nu se întrebuinţa o literă specializată pentru redarea consoanei oclusive velare sonore palatalizate [g'], care însă figura în scrierea glagolitică (vezi în tabel la nr. 12). Sunetul la care ne referim era indicat cu ajutorul semnului ◌͡◌ aşezat deasupra literei **г**, de ex. **г͡еона/г͡еона** „gheena", „iad" (< gr. γέεννα < ebr.), **анг͡елъ** „înger" (gr. ἄγγελος, în care rostirea palatalizată a consoanei greceşti *g'* era indicată grafic prin γγ, „digamma"); la fel în **кванъг͡елик** „evanghelie" (gr. εὐαγγέλιον).

La editarea monumentelor de limbă paleoslavă, pentru transliterarea din alfabetul glagolitic în cel chirilic a textelor s-a apelat la litera **ћ** , preluată din scrierea sârbească: chiril. **ћеона, анћелъ**.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Aşezat deasupra literei, semnul ⁀ serveşte la redarea caracterului palatalizat şi al altor consoane: **волѣ** „voie, voinţă”, **бꙋрѣ** „furtună”, **морѣ** „mare, ocean”, **вонѣ** „aromă, miros”, **вьсѣ** *pron.* „tot(ul)” ş.a.

11. Literele **ф**, **ѳ**, **ѯ**, **ѱ**, **ѵ** sunt preluate din alfabetul grecesc (v. *infra*, sub 13) şi figurează aproape exclusiv în împrumuturile lexicale din greceşte (apelative şi nume proprii): **фарисѣи** „fariseu” (gr.φαρισαίος), **Меѳодии** „Metodie” (gr. Μεθόδιος), **алеѯандръ** „Alexandru” (gr. Ἀλεξανδρος), **ѱалъмъ** „psalm” (gr.ψαλμός), **мѵро** „mir” (gr. μύρον), **Кѵрил** „Chiril” (gr. Κύριλλος), **Сѵмеонъ** „Simeon” (gr. Συμεών) ş.a.

12. Slovele **ѣ**, **ꙗ** reprezintă inovaţii literale apărute în a doua jumătate a secolului al XV-lea, folosite în cuvinte româneşti ce figurau în documentele slavo-române. Cu timpul, ele s-au generalizat şi s-au impus în uz.

Rezultată din stilizarea grafică a iusului mare (**ѫ**), litera **ѣ** servea la redarea unui „î nazal”, aflat îndeosebi la început de cuvânt, înainte de o consoană nazală, adică în sevenţele *în-*, *îm-*, dar şi în interiorul cuvântului: **ѣтрѹ** *prep.* „întru”, **ѣпъратъ** „împărat”, **ѹѣбра** „umbră” etc. Cea mai veche atestare a lui **ѣ** se găseşte într-un document din 1499 al lui Radu cel Mare pentru Mănăstirea Glavacioc: prepoziţia **ѣн** „în”.

Slova **ꙗ** reprezintă o modificare grafică a chiril. **ч**, efectuată pe teren lingvistic sârbesc, şi redă consoana africată palatală [ĝ]. În slava veche, acest sunet nu exista, în schimb în română el era ocurent în numeroase cuvinte conţinând secvenţele fonetice [ĝi], [ĝe]. Ex. **ꙗѹрꙗѣни** „Giurgeni” (at. 1484), **рѹꙗина** „Rugina” (top. at. 1490) etc.

13. Pentru compararea cu cele două alfabete slave, prezentăm în continuare alfabetul grecesc, în care indicăm şi valoarea cifrică a literelor:

Α	Β	Γ	Δ	Ε	Ζ	Η	Θ	Ι	Κ	Λ	Μ
α	β	γ	δ	ε	ζ	η	θ	ι	κ	λ	μ
1	2	3	4	5	7	8	9	10	20	30	40

Ν	Ξ	Ο	Π	Ρ	Σ	Τ	Υ	Φ	Χ	Ψ	Ω
ν	ξ	ο	π	ρ	σ	τ	υ	φ	χ	ψ	ω
50	60	70	80	100	200	300	400	500	600	700	800

Denumirile literelor alfabetului grecesc: *alfa, beta, gamma, delta, e psilon, zeta, eta, theta, iota, kappa, lambda, mi, ni, ksi, o micron, pi, ro, sigma, tau, ü psilon, fi, hi, psi, o mega.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

I

Сказанїє
въ кратцѣ о молдавскыхъ господарехъ

Въ лѣто шестотысѧщно и wсмосѧтное и шестьдесѧте и седмое wт създанїа мира, Божїимь произволенїемъ, начѧ сѧ Молдавскаа Землѣ, начѧ сѧ сице:

$\overline{а}$. Прииде Драгоше воєвода wт Оугорска Землѣ, от Маррамоурреша, на лѡвъ за тоурѡмъ и господствова ·$\overline{б}$. лѣта.

$\overline{б}$. По немь же господствова сынь его Сась воєвода ·$\overline{д}$· лѣта и оумрѣт.

$\overline{г}$. И господствова Богданъ воєвода ·$\overline{д}$· лѣта и оумрѣтъ.

$\overline{д}$. Сынь его Лацко воєвода господствова $\overline{и}$ лѣть и оумрѣтъ.

$\overline{є}$. Петръ воєвода, сынь Моушатинь, $\overline{sї}$ и оумрѣтъ.

$\overline{s}$. Братъ его Романь воєвода $\overline{г}$ лѣта.

$\overline{з}$. И по немь пакы господствова братъ его Стефань воєвода $\overline{з}$ лѣта. Сь разби Жигмонта кралѣ Оугръскога на Хиндовѣ и оумрѣть.

$\overline{и}$. Юга воєвода Оулогыи ·$\overline{в}$· лѣта.

BIBLIOTECA

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

ѳ҃. Бъ лѣто ҂ѕцз наста на господство Алеѯандръ воевода и господствова ·лв҃· лѣта и осмь мѣсѧць и оумрѣт.

і҃. Илїашь воевода, пръвыи сынь его, господствова два лѣта, въкоупѣ же с братомь своимъ,

аі҃. Стефаномь воеводомь, господствоваша ·з҃· лѣть, и ѧть Стефань воевода брата своего Илїаша воевода, и ослѣпи его и господствова самь ·е҃· лѣть и остѣче емоу главѫ Романь воевода, сынь Илїаша воеводы.

ві҃. И господствова Романь воевода едино лѣто.

LETOPISEȚUL DE LA PUTNA I, (f. 450r-451r), în *Cronicile slavo-române din sec. XV-XVI publicate de Ioan Bogdan*, Ediție revăzută şi completată de P.P. Panaitescu, Bucureşti, Ed. Academiei Române, 1958, p. 43-44.

сказанїе, -їа *n.* povestire

кратъкъ, -а, -о *adj.* scurt; **въ кратцѣ** *sg. L.* pe scurt

господаръ, -а *m.* domnitor

лѣто, -а *n.* an; **въ лѣто шестотысѫщио и ѡсмосѫтное и шестьдесѧте и седмое** în anul 6867 (=1359 d. Hr.)

създанїе, -їа *n.* zidire, întemeiere; **ѡт създанїа мира** *(sg. G.)* de la Facerea Lumii

произволенїе, -їа *n.* voie, îngăduință

начѧти, -чьнѫ, -чьнеши *pf.* a începe; **начѧ сѧ** *refl., aor.* s-a început

сице *adv.* astfel

воевода, -ы *m.* voievod

приїти, -идѫ, -идеши *pf.* a veni, a sosi; **приїде** *aor.* a venit

лѡвь, -а *m.* vânătoare

тоурь, -а *m.* bour

господствовати,

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

-ваѭ, -ваѥши *ipf.* a domni; **господствова** *aor.* a domnit; **господствовашѧ** *aor. p. 3 pl.* au domnit

сынь, -оу *m.* fiu

моушата, -ы *f.* Muşata; **моушатинь** *adj. pos.* (al) Muşatei

оумрѣти, -мьрѭ, -мьреши *pf.* a muri; **оумрѣть** *aor.* a murit

брат, -а *m.* frate

разбити, -биѭ, -биѥши *pf.* a înfrânge, a răzbi (pe cineva), a zdrobi (în luptă); **разби** *aor.* a înfrânt

Жигмонть, -а *m.* Sigismund de Luxemburg (1368-1437), împărat al Imperiului Roman de naţiune germană şi rege al Ungariei

Хиндовь, -а *m.* Hindov (nume de localitate)

Оулогыи *adj.* Ologul (=supranume); **Юга Оулогыи** Iuga Ologul

настати, -станѫ, -станеши *pf.* a veni, a urma; **наста на господство** a urmat la domnie

въкоупѣ съ *(+ I.) loc. adv. (sens sociativ)* împreună cu

ѩти, имѫ, имеши *pf.* a lua, a prinde, a captura; **ѩть / ѧть** *aor.* (l-) a prins

ослѣпити, -плѭ, -пиши *ipf.* a orbi; **ослѣпи его** l-a orbit

отсѣкати, -каѭ, -каѥши *pf.* a tăia, a reteza; **отсѣче емоу главѫ** i-a tăiat capul

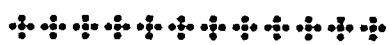

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Сказаніе вькратцѣ

цѣ о молдавскыи гсподарехь.

Въ лѣто шестотысѧщноє
осмосѧтное. и шестьдє
сѧтенеєсмое. ѿ създаніа ми
ра. бжіимь произволеніє
начѧсѧ молдавскаа землѣ.
начѧжесѧ сице. Пріиде а
драгоше воевода ѿ оугорска
землѣ. ѿ мараморешка
на лѡвь зато урсомь. и гсва
в лѣта. по немже господ в
ствова сн҃ь его, сась воєво
да. д лѣта. и оумрѣ. и
гспствова богдань воевода,
д лѣта. и оумрѣ. с҃нь его г
лацко воевода гспвова лѣ

Въ лѣто ҂ѕцп҃а, Ноемврїа и҃, оустръмивь сѧ Стефань воевода на Моунтѣни и воискамь своимь стѣгове на Милковѣ раздѣливь. И тако поидошѧ и съ Басарабомь Лаютомь на Радоула воевода, и съемше сѧ тогожде мѣсѧца иі҃, на мѣстѣ нарицаемѣмь потокь Водна, и бишѧ сѧ три дьни, и бѣжа Радоуль воевода нощїѫ съ въсеѫ воискоѫ въ настолныи свои градь Дъмбовица. Въ к҃ тогожде мѣсѧца прїиде Стефань воевода съ въсеѫ воискоѫ своеѫ и обыде градь, и въ тои нощи бѣжавь Радоуль воевода изь града, Стефань же воевода прѣѧть градь и възѧть госпожда Радоула воевода и дьщерь его Марїа госпожда и въсѣ скровища его, и тоу сътворивь три дьни веселѫ сѧ и Басъраба остави господствовати, самь же съ воискам и своими възврати сѧ въ землѧ своѧ.

⁘⁘⁘⁘⁘⁘⁘⁘⁘⁘

LETOPISEȚUL DE LA PUTNA I (f. 454 r – 454 v.), în *Cronicile slavo-române din sec. XV-XVI publicate de Ioan Bogdan*, Ediție revăzută și completată de P.P. Panaitescu, București, Ed. Academiei Române, 1958, p.45.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

лѣто, -а *n.* an; **въ лѣто** *sg. A.* în anul, văleat(ul)

ѕщпа *num.* 6981 de la Facerea Lumii = 1473 d. Hr.

и *num.* 8

оустрѣмити сѧ, -млѭ сѧ, -миши сѧ *pf.* a se îndrepta, a se ridica

Моунтѣне *pl. m.* munteni, (cei) din Muntenia

воиско, -а *n.* oaste

стѣгъ, -а *m.* steag (formaţiune militară)

раздѣлити, -лѭ, -лиши *pf.* a împărţi, a distribui; **раздѣливь** *part. trec. act.* împărţind

Милковь, -а *m.* Milcov

поити, -идѫ, -идеши *pf.* a porni, a merge; **поидоша** *aor.* au pornit

Радоулъ воєвода Radu cel Frumos (domn al Munteniei, 1462-1473); **на Радоула воєвода** *sg. A.* asupra lui Radu voievod

съниматисѧ, -немлѭ сѧ, -немлѣши сѧ *pf.* a se întâlni; **сънемше сѧ** *aor.* s-au întâlnit

тогождє мѣсѧца *sg. G. ("genitivus temporis")* în aceeaşi lună

їѳ *num.* 18

мѣсто, -а *n.* loc

нарицаємыи *adj. (part.)* numit

потокъ, -а *m.* pârâu

бити сѧ, биѭ сѧ, биѣши сѧ *ipf.* a se bate; **бишѧ сѧ** *aor.* s-au bătut

бѣжати, -жѫ, -жиши *ipf.* a fugi; **бѣжа** *aor.* a fugit, fugi; **бѣжавь** *part. trec. act.* fugind

градь, -а *m.* cetate; **настолныи градь** cetate de scaun; **изь града** *G.* din cetate

к *num.* 20

ноць, и *f.* noapte; **ноцїѫ** *sg. I. (adv.)* noaptea, în cursul nopţii, pe timp de noapte

обити, -идѫ, -идеши *pf.* a înconjura, a împresura; **обыдє** *aor.* a înconjurat

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

приѧти, -имѫ, -имеши *pf.* a lua, a prinde; **приѧтъ** *aor.* a luat

възѧти, възьмѫ, възьмеши *pf.* a lua; **възѧтъ** *aor.* a luat

господжда, -ы *f.* doamnă, domniţă

дьщи, -щере *f.* fiică

съкровище, -а *n.* comoară, tezaur

сътворити, -рѭ, -риши *pf.* a face; **сътворивь** *part. trec. act.* făcând

възвратити сѧ, -вращѫ сѧ, -вратиши сѧ *pf.* a se întoarce, a se înapoia; **възврати сѧ** *aor.* s-a înapoiat

весєлити сѧ, -лѭ сѧ, -лиши сѧ *ipf.* a se veseli; **весєлѫ сѧ** *part. prez. act.* veselindu-se

оставити, -влѭ, -виши *pf.* a lăsa; **остави** *aor.* a lăsat

господствовати, -вѹѭ, -вѹѥши *ipf.* a domni

землꙗ, -ѭ *f.* ţară; **въ землѧ своѧ** *sg. A.* în ţara sa

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

III

в лѣто ,ѕ҃ѳ҃ въздвиже сѧ крал Лѣдскыи Албертъ съ въсѣми силами своими лъстїѫ на Стефана воеводоу; глаголѧ ꙗко градет на Тоурци, възѧти градове Келию и Белград. И посла Стефан воевод против немоу свои поклисѣри, Тъоутѹла логофета и Ісака вистѣрника съ великими и многыми дарми. Он же ꙗт ихъ и wкова и посла до Лиова. Сам же прїиде на Соучавскыи град и wвсѣде его и рваша его ҃г̅ недели и ничтоже оуспѣша. Стефан же воевода събра своа воиска бъ Романовь тръг. Таже прїиде емоу помощь wт кралѣ Оугръскаго, иже бѣ брат Лѣдскомѹ кралю, ві̅ тысѧщи и съ ними бѣ воевода Ардѣлскы Бирток, сват Стефана воеводї. И Радѹл воевода еще посла емѹ помощь и wт царѣ Бѧзита прїиде емоу помощь. И въпроси Бирток Стефана воеводоу еже о съмирени и господинь Стефан воевода едва сътвори волѣ его w съмирени, нж ѧви сѧ вратили пѫтем имже прїидоша. И Стефан воевода wбгостивь и дарова Биртока съ великыми и многыми дарми и wтпоусти его въ своа си. Ѧ крал не възврати сѧ тѣмждє пѫтем

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

имже прїиде, нѫ имже бѣ землѧ цѣла. Того радї разгнѣва сѧ Стефан воевода и погна въ слѣд их и постиг их въ краи Козминьскои Боуковини. И възѧт Бога на помощь и прѣчистоую его матерь и свѧтаго великомѫченика Димитрїа, оударишѧ на них и разбишѧ их и велики сѣч быст въ них. И падошѧ мноѕи велмѫжи ѡт них и възѧти бышѧ великы скыптри кралеви и великы поушкы его. И прїиде вѣст Стефаноу воеводѣ ꙗко грѧдет и дроуга воиска лѣдска и господинь посла Болдоура дворника и поби их до конца. И тако ѡтиде посрамлен крал; съ малими нѣкыми своими едва спасе сѧ.

LETOPISEȚUL DE LA PUTNA II (filele 243r – 235v), în P.P. Panaitescu, *Cronicile* ..., p.59.

лѣто, -а *n.* an; **въ лѣто ҂зе҃** *sg. A.* în anul 7005 (=1497 d.Hr.)

въздвигнѫти сѧ, -гнѫ сѧ, -гнеши сѧ *pf.* a se ridica (cu oaste); **въздвиже сѧ** *aor.* s-a ridicat

краль, -ꙗ *m.* rege; **кралевъ** *adj. pos.* (al) regelui

Лѣдскыи *adj.* leşesc, polon

Алберт, -а *m.* regele Ioan Albert, din dinastia Iagellonilor, domn între 1492-1501

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

сила, -ы *f.* forţă, putere

лъсть, -и *f.* vicleşug; **лъстїѫ** *sg. I.* cu vicleşug („instrumentale modi")

грѧсти, -грѧдѫ, -грѧдеши *ipf.* a merge

възѧти, -възьмѫ, -възьмеши *pf.* a lua, a captura; **глаголѧ ꙗко грѧдет възѧти** (*inf. finalităţii*) zicînd că merge să ia; **възѧт** *part. pas.* luând; **възѧти бышѧ** *part. pas.* au fost luate

Келиꙗ, -ѩ *f.* Chilia

Белградъ, -а *m.* Cetatea Albă

проти(в) *prep.* + *D.* împotriva

поклисѣрь, -ꙗ *m.* sol, trimis

Тъоутꙋлъ логофеть logofătul Tăutu

Ісакь вистѣрникь vistiernicul Isac

ѩти, -имѫ, -имеши *pf.* a lua, a prinde; **ꙗт ихь** (*G.*) *aor.* i-a prins

ѡковати, -ковѫ, -ковеши *pf.* a băga în fiare, a încătuşa; **ѡкова** *aor.* i-a pus în fiare

Лиовь, -а *m.* Lvov, Cetatea Liovului

соучавскыи *adj.* (al, a) Sucevei

ѡбсѣдити, -сѣждѫ, -сѣдиши *pf.* a împresura, a asedia; **ѡбсѣде его** *aor.* şi a asediat-o

ръвати, -ръвѫ, -ръвеши *ipf.* a bate cu tunurile, a bombarda; **рваша** *aor.* a bătut

г҃ недели (timp de) trei săptămâni

ничтоже *pron. neg.* nimic

оуспѣти, -спѣѭ, -спѣѥши *pf.* a izbuti, a reuşi; **и ничтоже оуспѣша** *aor.* şi n-a reuşit (să facă) nimic

събьрати, -берѫ, -береши *pf.* a aduna, a strânge; **събра** *aor.* a adunat, strânse

воиско, -а *n.* oaste

Романовь тръг *m.* Târgul Romanului

брат, -а *m.* frate

в҃і тысѧщи *num.* 12 mii (citeşte: **дъва на десѧте тысѧщи**)

Ардѣлскыи *adj.* (al) Ardealului, ardelean

Бирток, -а *m.* Birtoc (Bartolomei Drágffy, voievod al Ardealului între 1493-1499)

сват, -а *m.* cuscru

Радꙋл воевода Radu cel Mare, domn al Ţării Româneşti între 1495-1508

помощь, -и *f.* ajutor

въпросити, -прошѫ, -просиши *pf.* a ruga

съмирениѥ, -ꙗ *n.* pace, împăcare; **ѡ съмирени** (ѡ + *sg. L.*) pentru pace (*sens referenţial*)

едва *adv.* greu, de-abia

вратити сѧ, -вращѫ сѧ, -вратиши сѧ *pf.* a se înapoia, a se întoarce; **нѫ аби сѧ вратили** *cond.* dar (cu condiţia) să se înapoieze

пѫть, -и *m.* drum

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

тъждє *pron. dem.* acelaşi;
тѣмждє пѫтєм *m. I.* (= "*instrumentale loci*") pe acelaşi drum
иже *pron. rel.* care; **имьже** *sg. I.* pe care, pe unde
wбгостити, -гощѫ, -гостиши *pf.* a cinsti (un oaspete); **wбгостивь** *part. trec. act.* cinstindu-l
wтпоүстити, -поүщѫ, -поүстиши *pf.* a da drumul, a lăsa; **и wтпоүсти єго въ своа си** *aor.* şi l-a lăsat să meargă la ale sale/ la treburile sale
цѣлъ, -а, -о *adj.* întreg
того ради͡ї *conj.* de aceea
разгнѣвати сѧ, -ваѭ сѧ, -вакши сѧ *pf.* a se mânia
погнати, -гнаѭ, -гнакши *pf.* a se repezi, a goni
въ слѣдъ ихъ pe urmele lor
постигати, -гаѭ, -гакши *pf.* a ajunge; **постиг их** (*m. pl. pron pers G*) *aor* i-a ajuns
кра͡и, -ѣѭ *f.* ţinut
Козминьскыи *adj.* (al) Cozminului;
Козминьска Бүковина pădurea de fagi a Cozminului
прѣчиста͡а мати Maica Precistă, Preacurata
великомѫчєникь, -а *m.* mare mucenic
wүдарити, -рѭ, -рили *pf.* a lovi, a izbi, a bate; **wүдарише** (**на них**, *pl. L.*) *aor.* i-a lovit
разбити, -бьѭ, -бькши *pf.* a învinge, a răzbi;
и разбиша их (*pl. G.*) *aor.* i-a învins
скыптръ, -а *m.* schiptru
сѣч, ͡а *m.* măcel
падати, -даѭ, -дакши *ipf.* a cădea; **падоша** *aor.* au căzut
вєлмѫжь, -͡а *m.* nobil, om de seamă
Болдүрь дворникь vornicul Boldur
побити, -бьѭ, -бьши *pf.* a ucide
коньць, -а *m.* sfârşit; **до конца** (*sg. G.*) pe toţi, până la unul
посрамлєн *adj. de origine part.* (aici cu funcţie sintactică de *eps.*) ruşinat, cu ruşine; **посрамлєн wтиде крал** regele a plecat ruşinat
малыи *adj.* puţin
нѣкыи, -а͡а, -ак *pron.* câţiva; **съ малими нѣкыми своими** *pl. I.* cu câţiva puţini ai săi
спасти сѧ, -пасѫ сѧ, -пасиши сѧ *pf.* a se salva de la pieire, a scăpa; **спасє сѧ** *aor.* a scăpat

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

IV

Начнѣм же оуже оукрасити слова вѣнець словеси златоплетенними и длъгь повелѣнїа wтдати. По кѡнци присновъспоминаемѣм и въ мѫжствѣ прѣсловѫщаго Iѡанна Стефана воевѡдї, въспрїѧт царствїа скѵптри чрѣсль его плѡд, Богдан воевѡда, лѣта слънцѳ тогда wтдажцѳ тысѫща седмосоѵгѳбна и єдина пакы сѳгѳбнаа десѧтица и второе ношенїє познаваше сѧ габѣ, въ вторыи Iѳлскыχ каландь.

И по прѣтечени лѣтоѵ єдинѡмѳ, wт Радоѵла стрѣчень бывь, загорскаго воевода, на немже крѣпко оплъчи сѧ и обоим сѫщє χристїанѡм, въсѣко аще и праведнѣ, нѫ не благочьстивнѣ. И вънѧтръ прѣдѣлѣχ его бывь къ съраженїю готов, и сам Радѳл о сицевыχ подвигь не маль полагаѫ и ѡ что χотѣаше сѧ въ кръвопролитїи оном sѣлныи смѣχ врагоѵ прѣдложити сѧ, аще не бы щедрыи Господь прѣдвариль обычным

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

своим человѣколюбїем; ходатаа бѡ им прѣдлагает, свѣтѳ чадо присное, Маѯима глаголѧ Деспота, иже не по мнѡѕѣ на митрополитскыи сан ѡт архїереи молдавскыих достоинѣ възведен и прѣстол Бѣлоградскыи до кончини ѻукрасивь.

✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣

CRONICA LUI MACARIE (f. 239v-240v), în P.P. Panaitescu, *Cronicile...*, p. 77.

начѧти, -чнѫ, -чнеши (+ *inf.*) a începe (să facă);

начнѣм же ѻуже (+ *inf.*) *imper.* să începem deci (să facem/ a face)

ѻукрасити, -крашѫ, -красиши *pf.* a înfrumuseța;

начнѣм ѻукрасити să începem să înfrumusețăm

ѻукрасивъ *part. trec. act.* împodobind

вѣнець, -а *m.* cunună;

слова вѣнець cununa cuvântului

златоплетенныи *adj.* împletit cu aur; (aici: cu fire de aur)

длъгь, -а *m.* datorie;

длъгь повелѣнїа datoria poruncii

ѡтдати, -дамь, -даси *pf.* a împlini

по *prep.* + *L.* după

кѡньць, -а *m.* sfârșit, dispariție, săvârșire din viață; **по кѡньци** după săvârșirea din viață

присновъспоминаем(ы)и (-ми) *adj.* de-a pururea pomenit

мѫжество, -а *n.* vitejie, bărbăție; **въ мѫжествѣ** *sg. L.* în vitejie

прѣсловѫщии *adj.* preaslăvit

въспиѭти, -имѫ, -имеши и *pf.* a primi, a prelua; **въспиѭт** *aor.* a (pre)luat

царствїе, -їа *n.* domnie; **царствїа скѵптри** schiptrul/ însemnele domniei

чрѣсла, -слъ *n. pl.* șold; **чрѣслъ его плѡд** rodul șoldurilor sale

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Богдан воєвода Bogdan al III-lea, domn al Moldovei (1504-1517)

слънце, -а *n.* soare; **лѣта слънцꙋ тогда wтдажꙋ** (*D. abs.*) dând soarele atunci anii

тысѧща, -ѧ (o) mie

сꙋгꙋбънъ *adj.* îndoit, de două ori; cu un *num.*, elementul de compunere - **сꙋгꙋбънъ** exprimă ideea de multiplicare;

тысѧща седмосоꙋгꙋбна и една пакы сꙋгꙋбнаа десѧтица и второе ношенїе познаваашє сѧ лвѣ *ad litteram*: de şapte ori o mie şi iarăşi zece şi al doilea, ce se recunoştea (atunci) fiind curgător = la 7012 de la Facerea Lumii (adică la anul 1504 d. Hr.)

каланды, -дь *f. pl.* calende, întâia zi a lunii (<gr.καλένδες <lat. calendae);

въ вторыи Iꙋлскыχ календъ în a doua zi din calendele lui iulie (= la 2 iulie)

прѣтеченїе, -їа *n.* scurgere, trecere

Радꙋлъ, -а *m.* Radu cel Mare, domn al Ţării Româneşti (1495-1508)

быти стрѣчень wт (**wт** + *G.*) a fi provocat, a fi aţâţat (de cineva); **стрѣчень бывь** *part. trec. pas.* fiind provocat

загорскыи *adj.* de peste munţi (la Macarie: muntean, muntenesc, din Muntenia)

wт Радꙋла загорскаго воєвода *apoz.* de Radu, domnul muntenesc

оплъчити сѧ, -плъчѫ сѧ, -плъчиши сѧ *pf.* a se pregăti cu oaste (*vb. fact.*, de la **плъкъ** - pâlc de oaste); **оплчъи сѧ** aor. s-a pregătit cu oaste

крѣпко *adv.* puternic

оба, обѣ amândoi; **и обоим сѫщє χристїанwм** (constr. cu *D. abs.*) şi amândoi fiind creştini

въсѣко ащє *conj. conces.* chiar dacă, deşi; **въсѣко ащє праведнѣ** chiar dacă/deşi era cu dreptate

благочьтивнъ *adj.* cinstit, pios; **нѫ нє благочьстивнѣ** dar nu (o faptă) de cinste, dar nu cu cinste

вънѧтрь *prep.* + *L.* înăuntrul

прѣдѣлъ, -а *m.* hotar, graniţă

съражєнїє, -їа *n.* ciocnire armată, încăierare; **бывь къ съражєнїю готов** fiind gata de ciocnire armată (**бывь** *part. trec. act.* de la **бъıти**)

самъ *pron. det.* însuşi

подвигнѫти, -гнѫ, -гнєши *pf.* a se bizui, a pune temei, a se baza; **подвигь о ицєвыχ** *aor., pl. L.* s-a bazat pe acestea

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

полагати, -гаѭ,
-гаѥши (о + *L.*) *pf.* a se pregăti, a se îngriji (de ceva); **нє маль полагаѫ ...и ѡ что** se pregătea nu mai puțin de acestea

прѣдложити сѧ, -ложѫ сѧ, -ложиши сѧ *pf.* a pune la cale; **хотѣаше... прѣдложити сѧ** voiau să pornească

кръвопролитїє, -їа *n.* vărsare de sânge; **въ кръвопролитїи ономъ** *sg. L.* în acea vărsare de sânge

смѣхъ, -а *m.* rânjet de bucurie

врагъ, -а *m.* vrăjmaș, diavol

ѕѣлныи *adj.* foarte mare, prea mare (< *adv.* **ѕѣло**); **ѕѣлныи смѣх врагѡ** *apoz.* prea marea bucurie a Diavolului **ходатаа бѡ им прѣдлагаєт** *prez. ist.* (= „*praesens historicum*") căci (le) trimite un mijlocitor

чадо, -а *n.* fiu; **свѣтꙋ чадо присноє** pururea fiul luminii

Маѯимъ, -а *m.* Maxim; **Маѯима глаголѫ Деспота** pe Maxim, numit Despotul (Gheorghe Brancovici, m. 1516, despot al Serbiei, călugărit sub numele de Maxim, ajuns mitropolit al Belgradului)

иже *pron. rel.* care

прѣдварити, -рѭ,
-риши *pf.* a o lua înainte, a preîntâmpina

аще *conj. cond.* dacă; **аще нє бы... прѣдварилъ** dacă nu le-ar fi luat-o înainte, dacă nu ar fi preîntâmpinat (aceasta)

щєдрыи *adj.* generos, darnic; **щєдрыи Господь** Dumnezeu cel darnic

чловѣколюбїє, -їа *n.* iubire de oameni

обычным своим чловѣколюбїєм *sg. I* cu a sa obișnuită iubire de oameni

ходатаи, -а *m.* mijlocitor, negociator

прѣдлагати, -гаѭ,
-гаѥши *ipf.* a propune, a trimite

нє по мнѡѕѣ *loc. adv.* nu peste mult timp

санъ, -ꙋ *m.* rang, cin; **възведєн на митрополитскыи сан** ridicat la rangul de mitropolit

архїєреи, -ѣ *m.* arhiereu; **ѡт архїєреи молдавскыхъ** *pl. G.* de (către) arhiereii moldoveni

достоинъ *adj.* destoinic

прѣстол Бѣлоградскыи scaunul arhiepiscopal din Belgrad

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

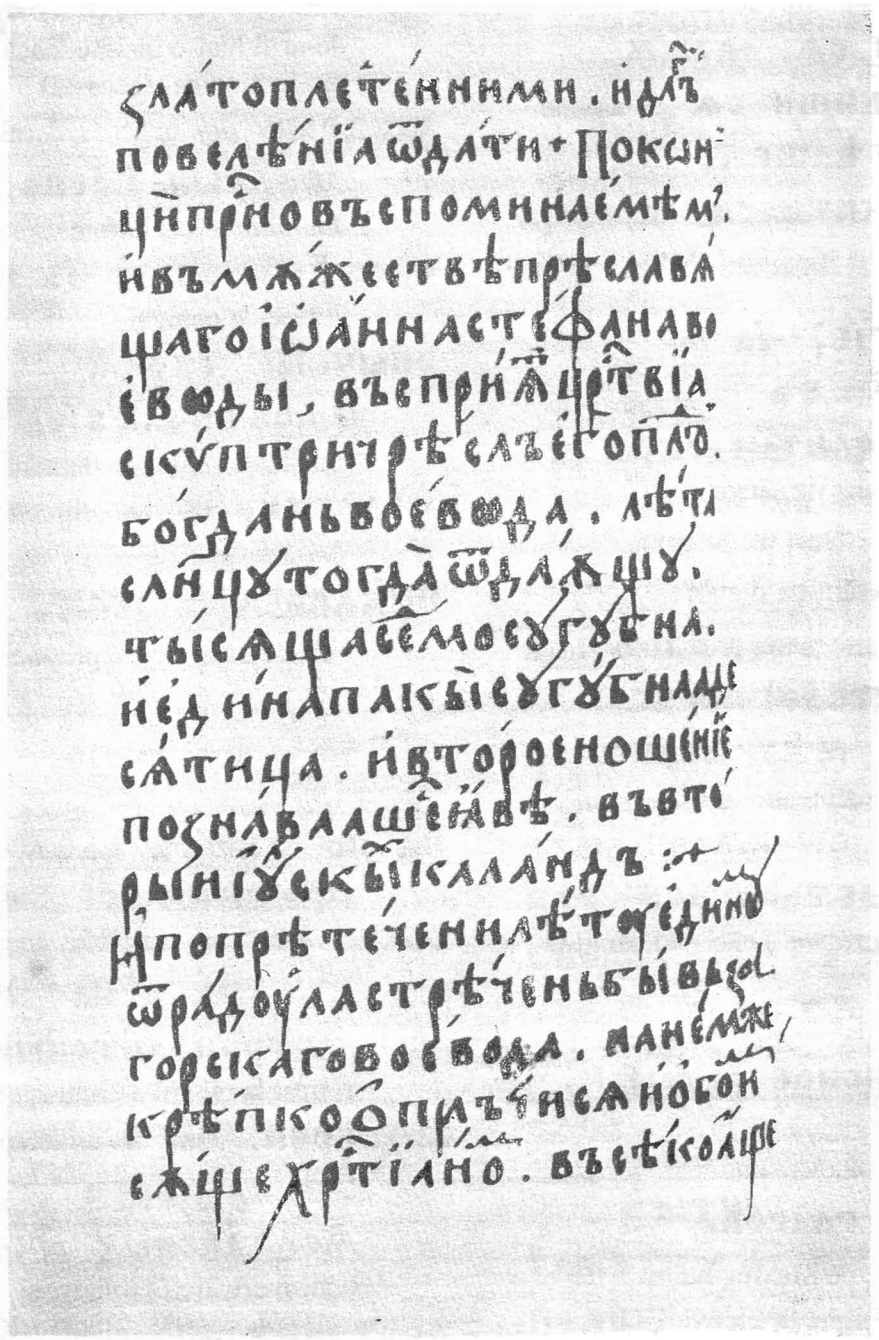

V

Въ лѣто шестьдесѧть и єдинь пришивлѧ сѧ на седмыѧ тысѧщь, повелѣнїємь великаго царѣ Перскаго, подвиже Алеѯандръ воєвода пръвѣє рать на Моунтѣни и самь совож прѣшедь въ прѣдѣлѣхь ихь, ꙗко на Радоула нѣкоєго прѣскочившаго отъ Оугръ на томь царствѣ ижденѧть. Радоулъ же воєвода, ꙗко ощоути, мѣсто давь и повѣже оу Оугръска Землѣ, и прѣѧть господство Оугровлахїиское пакы Мирча воєвода, помощїємь Алеѯандра воєводї, и никтоже бѣ съпротивлѣѧ сѧ имь, и възврати сѧ Алеѯандръ воєвода и доспѣ въ своа си, радоуѧ сѧ.

И по дроугомѫ пакы лѣтоу, весна сѫщи, посла господинь Алеѯандръ воєвода пръваго отъ сановникь своихь, Нъдъбаика великаго дворника, и отъ чѧсть людїи вържчивъ емоу, ꙗко да изметнѫть изь господства Мирчю воєводоу радї

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

злонравїа его и лжкавства и невѣрства и навѣта, зломышленїемь имѣше на господина нашего Алеѯандра воєводї.

CRONICA LUI EFTIMIE (f.496v – 497v), în P.P. Panaitescu, *Cronicile ...*, p.115.

лѣто, -а *n.* an; **въ лѣто шестьдесать и единь пришибам сѧ на седмыѧ тысѧщь** în anul şaizeci şi unu trecând peste şapte mii (= 7061 de la Facerea Lumii, 1553 d.Hr.)

повелѣнїе, -ꙗ *n.* poruncă; **повелѣнїемь** *sg. I.(+ G.)* din porunca (cuiva)

царь, -ꙗ *m.* împărat, ţar; sultan; **Перскыи царь** sultanul turcilor

Алеѯандрь воєвода Alexandru Voievod (= Alexandru Lăpuşneanu, domn al Ţării Moldovei între 1552-1561)

подвиѕати, -вижѫ, -вижєши *ipf.* a porni (asupra cuiva), a declanşa (o campanie militară); **подвиже** *aor.* a pornit

Радоꙋль, -а *m.* Radu Iliaş, pretendent la tronul muntenesc

рать, -а *m.* război, campanie

Моꙋнтѣне *pl. N.* munteni, locuitori ai Munteniei; **на Моꙋнтѣни** *pl. A.* asupra muntenilor

самь собоѫ *pron.* el însuşi

прѣити, -идѫ, -идєши *pf.* a veni; **прѣшедь** *part. trec. act.* venind, ajungând

прѣдѣль, -а *m.* hotar, graniţă

прѣскочити, -скочѫ, -скочиши *pf.* a sări, a pătrunde, a intra; **прѣскочивъши** *part. trec. act.* care pătrunsese

Оꙋгры *f. pl.* Ungaria; **Оꙋгръска Земла** *f.* Ţara Ungurească

господство, -а *n.* domnie; **господство Оꙋгровлахїискоє** (domnia) Ungrovlahiei

царство, -а *n.* domnie, stăpânire

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

изгнати, -иждєнѫ,
-иждєнєши *pf.* a alunga, a izgoni

ощѹтити, -ощѹштѫ,
-ощѹтиши *pf.* a simți;
ощѹти *aor.* a simțit

мѣсто дати a ceda locul;
мѣсто давь *part. trec. act.* cedând locul

ѹ *prep.* + *G.* la, în

побѣгати, -гаѭ,
-гакши *ipf.* a fugi; **побѣже** *aor.* a fugit

прѣѭти, -имѫ,
-имєши *pf.* a lua, a prelua;
прѣѧть *aor.* a luat

пакы *adv.* iarăşi, din nou

Мирча воєвода Mircea Ciobanul, domn al Țării Româneşti între 1541-1554 şi 1558-1559

помощь, -и *f.* ajutor;
помощїємь *sg. I.* cu ajutorul

никтоже *pron. nehot.* nimeni

съпротивлѣти сѧ,
-лѣѭ сѧ, -лѣкши сѧ *ipf.* a sta împotrivă;
и никтоже бѣ съпротивлѣѧ сѧ имь şi nimeni nu era care să le stea împotrivă

възвратити сѧ,
-вращтѫ сѧ,
-вратиши сѧ *pf.* a se întoarce, a se înapoia; **възврати сѧ** *aor.* s-a întors, s-a înapoiat

доспѣти, -спѣѭ,
-спѣкши *pf.* a ajunge, a reuşi (să facă), a izbuti; **доспѣ въ свод си** *aor.* a izbutit în ale sale

радовати сѧ, -дѹѭ сѧ, -дѹкши сѧ *ipf.* a se bucura; **радѹѧ сѧ** *part. prez. act.* bucurîndu-se

по дрѹгомѹ лѣтѹ *sg. D.* după un alt an, în anul următor

весна, -ы *f.* primăvară; **весна сѫщи** *part. prez. act.* fiind primăvară, primăvara

посълати, -сълѭ,
-сълкши *pf.* a trimite; **посла** *aor.* a trimis

господинь, -а *m.* domnitor

сановникь, -а *m.* dregător;
пръваго отъ сановникь своихъ pe primul din dregătorii săi

Нъдъбаико, -а *m.* Nădăbaico

великыи дворникь *m.* mare vornic, vel-vornic

часть, -и *f.* parte; **часть людїи** (*G.*) o parte din oameni

въръчити, -рѫчѭ,
-рѫчиши *pf.* a încredința;
въръчивь емѹ *part. trec. act.* încredințându-i

измєтнѫти, -тнѫ,
-тнєши *pf.* a alunga, a izgoni

яко да (+ *ind.*) ca să

радї *prep.* + *G.* pentru, din cauza, din pricina

зълондравїє, -а *n.* năravuri, purtare rea

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

лѫкавство, **-а** *n.* înşelăciune, şiretlic

невѣрство, **-а** *n.* necredinţă

навѣтъ, **-а** *m.* uneltire, cursă, capcană

зломышленїе, **-та** *n.* gând rău; **зломышленїем имѣше (на кого**, *A.*) ce avea gând rău (asupra cuiva)

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

VI

ÎNCEPUTUL CRONICII LUI AZARIE

(...трѫбѧщи ѥже къ ждителю вѣрѫ его).(1) До зде пос(т)иже съплетенїа рыторства ѡ(т)ца Макарїа. Начнѣ(м) оубо и мы, хѵдыи того оученикь бывыи, Азарїа: ≈

С(вѧ)топочившїи съ ѡ(тє)цъ ѡ(т) по кончины Стараго Стефана воєводѣ добл(а)га, наченшоу до з(д)є хытрословиѣ оукрасити повѣсть о сицевы(х) иже прѣжде нас бывши(х) и до на(с) дошє(д)ши(х) ц(а)р(ьс)кы(х), съставленїє, повелѣнїє(м) Петра воєводы стараго, ѩко источникь по истинѣ(2) бѣ, мыслъныѧ воды проливаѧ строуѧ и нашѧ сръдца напаѧ оумнѣ, аще и не до сытости въкоусихом.

⁘⁘⁘⁘⁘⁘⁘⁘⁘⁘⁘⁘⁘⁘⁘⁘⁘⁘⁘

P.P. PANAITESCU, *Cronicile*, p.90, 129.
(1) Cuvintele din paranteză sunt cele de încheiere a *Cronicii lui Macarie* (fila 277v a manuscrisului).
(2) Propoziția continuă pe fila următoare (278r) a manuscrisului *Cronicii lui Azarie*

Litere suprascrise aduse în rând (indicate în paranteze):
къ ж(д)ителю *sg. D.* către ziditor
ѡ(тьц)ъ părinte
ѡ(тьц)а *sg. G.* al părintelui
начнѣ(м) *imper.* să începem
ѡ(т) *prep.* de la
доб(а)лго *adj. sg. G.* cel viteaz

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

до з(д)е *adv.* până aici

о сицевы(х) (царьскых) despre aceşti (domnitori)

бывши(х) *part. trec. act.* care au fost

до на(с) доше(д)ши(х) ц(а)р(ьс)кы(х) domnitori care au ajuns până la noi

повелѣнїе(м) *sg. I.* din porunca

трѫбити, -блѭ, -биши *ipf.* a trâmbiţa; **трѫбѧщи** *part. prez. act.* trâmbiţând

вѣра, -ы *f.* credinţă

ждитель, -ꙗ *m.* ziditor

до зде până aici

постигнѫти, -гнѫ, -гнеши *pf.* a ajunge; **постиже** *aor.* a ajuns

съплетенїе, -ꙗ *n.* împletire

рыторство, -а *n.* retorică; **съплетенїе рыторства** împletire ritoricească

начнѫти, -чнѫ, -чнеши (+ *inf.*) a începe să facă; **начнѣм** *pl. pers. I* să începem

оубо *conj.* deci, aşadar

х8дыи *adj.* cel mai mic

сицевыи *adj.* acest; **о сицевых царьскых** *pl. L.* despre aceşti domnitori

до *prep.* + *G.* până la

съставленїе, -ꙗ *n.* alcătuire

повелѣнїе, -ꙗ *n.* poruncă; **повелѣнїем** (+*G.*) din porunca (cuiva)

Петръ воевода Petru Rareş

бывыи *adj.(<part.)* care au fost; **прѣжде нас бывшихь** care au fost mai înainte de noi

свѧтопочившїи *adj.* sfânt răposat

ѡтьцъ, -а *m.* părinte

кончина, -ы *f.* sfârşit, moarte, dispariţie

ѡт по *prep.* începând de la / cu

доблыи *adj.* viteaz

хытрословїе, -ꙗ *n.* cuvânt meşteşugit

оукрасити, -крашлѭ, -красиши *pf.* a împodobi

источникь, -а *m.* izvor; **источникь по истинѣ** (**по**+*D.*) izvor de adevăr

строуꙗ, -ѩ *f.* şuvoi; **мыслъныѧ воды строуꙗ** şuvoi de apă al gândirii

проливати, -ваѭ, -ваѥши *ipf.* a revărsa; **проливаѧ** *part.* revărsând

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

НАПАЩАТИ, -ПАЮ, -ПАКѢШИ *ipf.* a se adăpa; **НАПАЛА** *part.* adăpând

СРЪДЬЦЄ, -А *n.* inimă

ОУМНА, -ЫА *f.* înțelepciune

СЫТОСТЬ, -И *f.* îndestulare; **ДО СЫТОСТИ** *sg. G.* până la îndestulare; **АЩЄ НЄ ДО СЫТОСТИ ВЪКОУСИХОМ** pe care n-am gustat-o până la îndestulare

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

тръжбащи· иаже къ жите
люб вѣржего· доздє поѣсн
же съплетенїа хытрорєтва
ѿца макарїа· начнꙋ оубо
и мы хꙋдыи· того оученн
къ бывыи азарїа:~
Стопочнвшїи съ ѿцъ, ѿ
Ѹпокончинныи стараго сте
фана воеводѣ до благаго·
наченшоу доз е хытро
словнѣ оукрасити повѣ
еть· ѻсенцевыи иже прѣ
жена бывши· и до на до
шєшн, цркы съставле
бленїє· повелѣнїє петра
воеводы стараго· ꙗко
нєточнїкъ понєстинѣ

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Съ питїемь тѣло свое да не ѡтеґчаеши, понеже мнѡѕи рекѫ(т), ꙗко добро ѥ(ст) мнѡго питїе· Почто ѥ(ст) добро? Ч(ловѣ)кь егда ꙋпибает сѧ, аще има(т) мнѡгь ꙋмь, то погоублѣеть его, аще ли има(т) рѫцѣ, то не пол́зꙋѫть емꙋ, аще (л)и има(т) ноѕѣ, не пол́зꙋѫть емꙋ, аще ли има(т) ѧзыкь, не може(т) съ нимь гл(агол)ати· Тѣм (ж)е како нѣ(ст) зло пїанство, егда въсѧ тѣло не ползꙋеть емоу, да Б(ог)ꙋ и чл(овѣ)кѡ(м) како може(т) что исправити? Ѥще и дроугаа злоба ѡ(т) пїанства котораа е(ст): ѥст́ же оубо съ, ꙗко пръбѣе оубо разболѣвае(т) свое тѣло и ѡбнищаваеть свои дѡ(м), и погꙋблѣеть свои оумь, и ѡ(т) вр(ѣм)ѣ еже погоуби(т) свои оумь, то и д(оу)шеѫ погꙋблень е(ст). Тѣм же съ пїанство(м), которое добро исправихѡ(м), развѣ оубо тѣло разболѣахѡ(м) и домь ѡбнищевахѡ(м) и оумь погоубихѡ(м)? Тѣмже егда погꙋби(м) оумъ, тогда и Г(оспод)а нашего ѡ(т)лѫчихо(м)

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

ѡ(т) на(с)· Тѣмже иже кто хощє(т) любити мнѡго питїє и безмѣрно въ житїи семь нє нарє(ч)єт сѧ послѣ(д)никь б(о)жїи, нж ꙗко и ско(т) нарєчєт сѧ.

ÎNVĂȚĂTURILE LUI NEAGOE BASARAB CĂTRE FIUL SĂU THEODOSIE (cap. VII, ff. 30r – 31r), Ed. G. Mihăilă, Bucureşti, Ed. Roza Vânturilor, 1996, pp.59-60 (272-274).

питїє, -ꙗ *n.* băutură; **съ питїємь** *sg. I.* cu băutura

тѣло, -лесе *n.* corp, trup

ѡтєгчати, -чаѭ, -чакши *pf.* a îngreuna

понєже *conj.* căci, deoarece

добро кст este bună

почто de ce

мнѡго *adv.* mult

єгда *conj.* când

ѳпивати сѧ, -ваѭ сѧ, -вакши сѧ *pf.* a se îmbăta

ащє *conj. cond.* dacă

имати, имамь, имаши *ipf.* a avea

рѫка, -ы *f.* mână; **рѫцѣ** *du. A.* mâini

ѧзыкь, -а *m.* limbă

тѣмже *loc. conj.* prin urmare, deci

како нѣст cum nu este

зло, -а *n. adj.* rea

пїанство, -а *n.* beţie

исправити, -влѭ, -виши *pf.* a împlini, a face; **исправихѡм** *aor.* am împlinit

кщє и *loc. adv.* încă şi

злоба, -ы *f.* rău

дрѹгыи, -аꙗ, -ок *pron.* alt

которыи, -аꙗ, -ок *pron. rel.* care

разболѣвати, -ваѭ, -вакши *pf.* a începe să doară

ползовати, -ваѭ, -вакши (+ *D.*) *ipf.* a (-i) folosi, a (-i) fi de folos

ѳмь/ѹмь, -а *m.* minte

погѹблѣти, -лѣѭ, -лѣкши *ipf.* a pierde

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

погоубити, -блѭ, -биши *pf.* a pierde

нога, -ы *f.* picior; **ноѕѣ** *du. A.* picioare

егда.., тогда *conj. corel.* când … , atunci

ѡтлѫчити, -чѫ, -чиши *pf.* a îndepărta, a despărţi

любити, -блѭ, -биши *ipf.* a iubi, a-i plăcea

безмѣрно *adv.* fără măsură, peste măsură, nemăsurat

пръвѣе *adv. comp.* mai întâi

обнищавати, -ваѭ,-ваѥши *pf.* a distruge, a nimici; a sărăci

дѡмь, -оу *m.* casă

врѣмѧ, -мене *n.* timp; **ѡт врѣме еже** *loc. adv.* din clipa/momentul în care

развѣ *adv.* în afară de

житїе, -ꙗ *n.* viaţă; **въ житїи семь** *sg. L.* în această viaţă

нарещи сѧ, -рекѫ сѧ, -речеши сѧ *pf.* a se numi, a se chema

послѣдникь, -а *m.* urmaş; **послѣдникь божїи** om care urmează poruncile Domnului, următor al lui Dumnezeu

скоть, -а *m.* animal, vită

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

VIII

Тѣмже, аще прїдѫ(т) на вы съпротивници ваши и ѳзрите и(х) крѣпчаишїи(х) ѡ(т) ва(с), и ваши рачителїе наѳщажть ва(с) ити къ ни(м) безъврѣмена или ва(с) ѫстрашѫ(т), ꙗко да изыдѣте вънь ѡ(т) земла ваше въ прѣвѣгъ́ство, сїе ѫвш рачителѧ вашѫ да не вѣроуете· Почто? Понеже нѣ сѫ(т) ва(м) съ прилтелъ́ство(м), ꙗко искоуси(х) прѣвѣгъ́ство и азь съ тѣлѡ(м) моимь· Того ра(дї) вамь засвѣ(д)телъ́ствѳѫ, братїе моа, понеже к(ст) храна съ нѫж(д)еѫ, и ѡ(т) въсѣ́(х) ч(ловѣ)кь досаж(д)аемь е(ст), и даже и до малы(х) и злы(х), иже сѫ(т)· Ѧ дроуго, не прихващает сѧ, понеже к(с) имѧ съ срамотѫ· Тѣмже болъ́ше съмр̄ть съ чъстїѧ, нежели имѧ срамотно да имате· Не бѫдѣате ꙗко(ж) птица ѡнаи гл(агол)емаа коукавица, иже подаваеть плѡ(д) свои инїимь птица(м), еже полидити птенцѧ еѫ, нѫ бѫдѣте ꙗко соколь и съблюдаите гнѣз(д)о ваше.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

съпротивникь, -а *m.* duşman, adversar

на вы *pron. pers. pl. A.* asupra voastră

крѣпчаишїи (wт вас *G.*) *adj. compar.* mai puternici (decât voi)

рачитель, -ꙗ *m.* sfătuitor

наѳщати, -щаѭ, **-щакѣши** *pf.* a îndemna

бєзъ врѣмена *adv.* prea devreme, făr' de vreme

оустрашити, -рашѫ, **-рашиши** *pf.* a speria, a înspăimânta

ꙗко да + *ind.* ca să; **ꙗко да изыдѣте вънь** să ieşiţi afară

прѣбѣгъство, -а *n.* pribegie; **въ прѣбѣгъство** *sg. A.* în pribegie

вѣровати, -роуѭ, **-роукѣши** *ipf.* a crede; **сїє рачителꙗ... да нє вѣроуєтє** pe aceşti sfătuitori ... să nu-i credeţi

приꙗтелъство, -а *n.* prietenie; **нѣ сѫт вам съ приꙗтелъством** *sg. I.* nu vă sunt (vouă) cu prietenie

искоусити, -коушѫ, **-коусиши** *pf.* a încerca; **ꙗко искоусихъ** *aor.* căci am încercat

тѣло, -лесє *n.* corp; **съ тѣлѡм моимь** *sg. I. (fig.)* pe pielea mea

того радїи *conj.* de aceea

засвѣдтелъствовати, **-вѫѭ, -воукѣши** *ipf.* a mărturisi

нѫжда, -ѣ *f.* nevoie

храна, -ы *f.* hrană; **понеже (въ прѣбѣгъствѣ) єст храна съ нѫждаєѫ** deoarece (în pribegie) este hrană cu anevoie/omul duce lipsă

досаждаємь єст *part. prez.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

pas. este înjosit, dosădit

ИЖЄ СѪТ care sunt

ПРИХ҃ВАЩАТИ Сѧ, -ЩАЮ҃

Сѧ, -ЩАЄШИ Сѧ *pf.* a se grăbi

ДАЖЄ *adv.* până şi

ИМѧ, -МЄНЕ *n.* nume;

ПОНЕЖЄ ЄСТ ИМѧ СЪ СРАМОТУ҃ *sg. I.* pentru că este numelui cu ruşine

БОЛ́ШЄ... НЕЖЄЛИ mai bine ... decât

ꙗКО(ЖЄ) *conj.* ca, precum

ПТИЦА, -Ѧ *f.* pasăre

ѠНАИ *pron. dem. f.* aceea

ГЛАГОЛЄМАА *adj.* (<*part. prez. pas.*) numită

КОУ҆КАВИЦА, -Ѧ *f.* cuc

ЄЖЄ ПЛОДИТИ ca să-i scoată (pui)

ПТЄНЦѦ *n.* pui (de pasăre)

ПОДАВАТИ, -ВАЮ҃,

-ВАЄШИ *ipf.* a-şi da, a-şi (de)pune

ПЛѠД, -А *m.* rod (*aici.*: ou)

СОКОЛ, -А *m.* şoim

СЪБЛЮДАТИ, -ДАЮ҃,

-ДАЄШИ *ipf.* a veghea; a păzi;

СЪБЛЮДАИТЄ *imper. p. 2 pl.* păziţi(-vă)

ГНѢЗДО, -А *n.* cuib

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

IX

Г(оспод)и, обрати мѧ къ покаанїю, пастырю добрыи, и погыбшаго прѣж(д)є часа wного и нє остави менє погыбнѫти до конца, нѫ дароуи ми покаанїю брѣмє, и пом(и)л8и мѧ м(и)л(ос)тїѧ своєѫ. Ꙗко ты єси єдинь щє(д)рь и мнwгом(и)л(ос)т(и)вь и тебѣ славѫ възсиламо съ безначални(м) W(т)цемь твоимъ и съ прѣс(вѧ)ты(м) и бл(а)гыим и живо-творѧщїимь єго д(8)хѡ(м), въсєгда и н(ы)нѣ и при(с)но въ вѣкы вѣкѡ(м), амї(н). ≈

Слово наказателно тѡ Nѣгоє воєводы къ възлюбєнномѹ с(ы)нѹ своємѹ Θєѡ(дѡ)сїю и инны(м) помазанникѡ(м)ъ б(о)жїи(м) о м(и)л(ос)тыни и о покои ≈

С(ы)нє мои, и сїа скажѫ тебѣ, како хощє(т) г(ос)п(ода)рь миловати слѹгы своє и оупокоити.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

ГОСПОДЬ, -И *m.* Domn;
ГОСПОДИ *sg. V.* Doamne!

ОБРАТИТИ, -РАШТѫ, -РАТИШИ *pf.* a întoarce

КЪ *prep.* + *D.* spre

ПОКАЯНЇѢ, -ІА *n.* pocăinţă

ПАСТЫРЬ, -ІА *m.* păstor

ПОГЫБ́ШИИ *adj.* (< *part.*) cel pierdut

ЧАСЪ, -А *m.* ceas; **ПРѢЖДЕ ЧАСА ѠНОГО** înainte de ceasul acela

ОСТАВИТИ, -ВЛѭ, -ВИШИ *pf.* a lăsa; **НЕ ОСТАВИ МЕНЕ** *imper.* nu mă lăsa

ПОГЫБНѫТИ, -БНѫ, -БНЕШИ *pf.* a pieri

КОНЬЦЬ *m.* sfârşit; **ДО КОНЦА** *adv.* cu desăvârşire

НѪ *conj. advers.* ci

ПОМИЛОВАТИ, -ЛѪѴѭ, -ЛѪѴЄШИ *pf.* a milui

МИЛОВАТИ, -ЛѪѴѭ, -ЛѪѴЄШИ *ipf.* a milui; **ХОЩЕТ МИЛОВАТИ** *ind. viit.* va milui

ЩЕДРЪ *adj.* darnic

МНѠГОМИЛОСТИВѢ *adj.* mult milostiv

ВЪЗСИЛАТИ, -ЛАѭ, -ЛАЄШИ *ipf.* a înălţa

БЕЗНАЧАЛНЫИ *adj.* fără de început

ЖИВОТВОРѦЩЇИ *adj.* (< *part.*) făcător / dătător de viaţă

ВЪСЕГДА И НЫНѢ И ПРИСНО totdeauna acum şi pururea

НАКАЗАТЕЛ́НО СЛОВО cuvânt de învăţătură

Ѡ҃ = ІѠАН Ioan

ВЪЗЛЮБЛЕННЫИ *adj.* iubit, preaiubit

ПОМАЗАННИКЬ, -А *m.* uns; **ПОМАЗАННИКЬ БОЖЇИ** Unsul lui Dumnezeu

МИЛОСТЫНИ, -ѤІ *f.* milostenie

ПОКОИ, -ІА *m.* pace

СКАЗАТИ, -КАЖѫ, -КАЖЕШИ *pf.* a spune

КАКО *conj.* cum

ГОСПОДАРЬ, -ІА *m.* domnitor, domn

ѴПОКОИТИ, -КОѭ, -КОИШИ *pf.* a împăca; **(ХОЩЕТ) ѴПОКОИТИ** *ind. viit.* va împăca

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

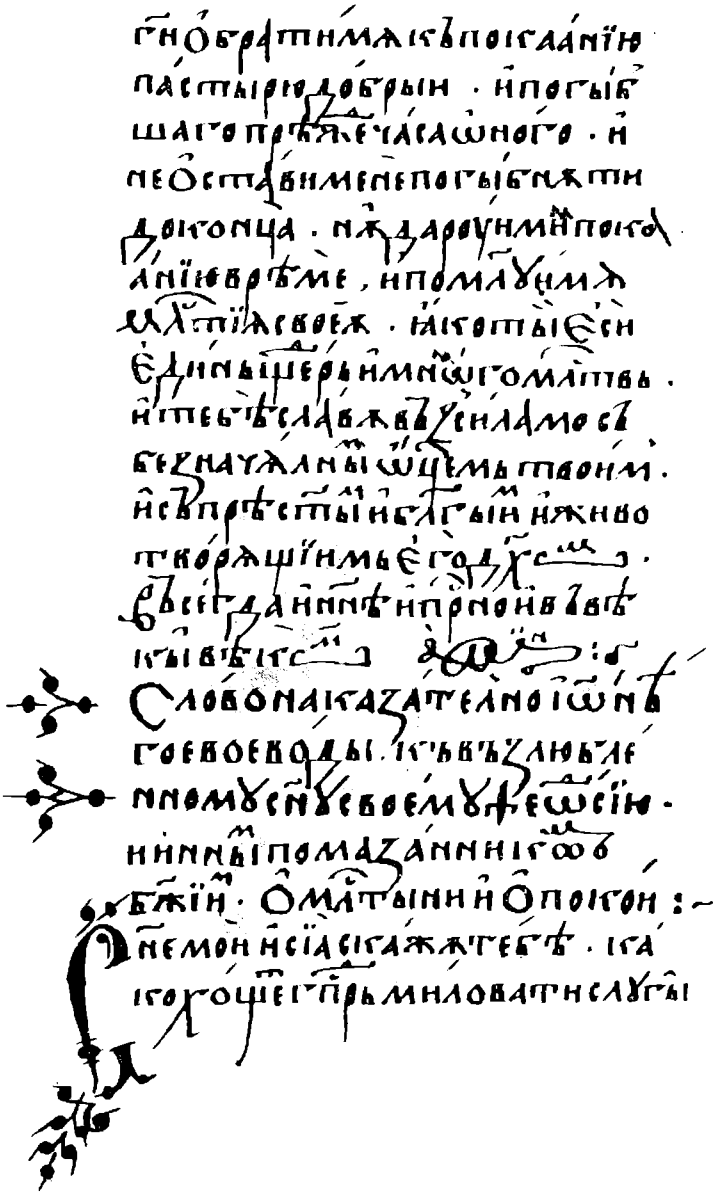

X

Бысть в Моунтьянскои земли гречекым веры христїанинъ воевода именемъ Дракоула влашескимъ газыкомъ, а нашимъ дїаволъ, толико зломоудръ. Іакоже по имени его, тако и житїе его.

Прїдоша к немоу нѫкогда от тоурьскаго царѧ поклїсарїе и егда внидоша к немоу и поклониша сѧ по своемоу обычаю, а капъ своихъ з главъ не снѧша, wн же вопроси ихъ "Что ради тако оучинисте, ко госоударю великоу прїидосте и таковоу срамотоу ми оучинисте?" Сни же отвѣщаша: "Таковъ wбычаи нашъ госѳдарь и земля наша имѣетъ". Сн же глагола имъ: "И азъ хощоу вашего закона потвердити, да крѣпко стоите". И повелѣ имъ гвоздїемъ малымъ желѣзнымъ ко главамъ прибити капы. И отпоусти ихъ, рекъ имъ: "Шедше, скажите госоударю вашемѳ, wнъ навыкъ от васъ тоу

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

срамотоу терпѣти; мыже не навыкохомъ, да не посылаетъ своего шбьчаѧ ко иньим госоударемъ, кои не хотѧтъ его имѣти, но оу себе да держитъ".

✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣

POVESTIRE DESPRE DRACULA VOIEVOD (VIAŢA LUI VLAD ŢEPEŞ), în P.P. Panaitescu, *Cronicile* ... , p.200 (f.203r – 205r).

вера, -ы *f.* credinţă;
греческыѧ веры *sg. G. ('genitivus qualitatis')* de credinţă grecească

имѧ, -мене *m.* nume;
именемъ *sg. I.* pe nume

влашескыи *adj.* românesc

толико *adv.* atât

зломоудръ *adj.* rău la inimă, rău la suflet, câinos

ꙗкоже..., тако *conj.* precum ... , (tot) aşa

прїити, идѫ, -идеши *pf.* a veni, a sosi;
прїидоша *aor. sigm. nou, pl.* au venit;

прїидосте *aor. sigm. du.* aţi venit (voi doi)

нѣкогда *adv.* odată

царь, -ꙗ *m.* împărat; **тоурьскыи царь** sultan

поклїсарь, -ꙗ *m.* sol, trimis

внити, -идѫ, -идеши *pf.* a intra; **внидоша** *aor. sigm. nou., pl.* au intrat (la el)

поклонити сѧ, -нѭ сѧ, -ниши сѧ *pf.* a se închina

обычаи, -ꙗ *m.* obicei

по *prep.* + *D.* după, conform

капа, -ы *f.* turban; **капъ (не снѧша)** *pl. G.* *după vb. la forma negativă* (nu şi-au scos) turbanele

сънѧти, -ньмѫ, -ньмеши *pf.* a scoate, a da jos

з *prep.* + *G.* = **съ** de pe (ceva)

вопросити, -прошѫ, -просиши *pf.* a întreba

что ради *loc. pron. interog. cauz.* de ce

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

оучинити, -нѭ, -нити
pf. a face; **оучинисте** *aor. sigm. du.* aţi făcut (voi doi)

господарь, -а *m.* domn, domnitor

такобъ, -а, -о *pron. det.* un (o) asemenea, un (o) astfel de

срамота, -ы *f.* ruşine

законъ, -а *m.* lege

потвєрдити, -вєрждѭ, -вєрдиши *pf.* a întări, a da tărie;

крѣпко *adv.* tare, cu tărie;

да крѣпко стоите ca să o ţineţi cu tărie

повелѣти, -лѭ, -лѣкши *pf.* a porunci;

повелѣ *aor.* a poruncit

гвоздь, -и *m.* cui, ţintă

малыи *adj.* mic

желѣзныи *adj.* de fier

прибити, -бьѭ, -бьѥши *pf.* a fixa (bătând), a ţintui

отпоустити, -поущѭ, -поустиши *pf.* a da drumul, a slobozi

навыкнѫти, -кнѫ, -кнєши *pf.* a fi obişnuit, a fi învăţat; **нє навыкохомъ** *aor. sigm. nou* nu ne-am obişnuit; **он навыкъ** + *inf.* el este obişnuit (să facă)

терпѣти, -плѭ, -пиши *ipf.* a răbda, a îndura

мыжє (= мы жє) noi însă, dar noi

иныи, -аа, -оѥ *pron. adj.* alt(ul)

оу *prep.* + *G.* la, pentru; **оу сєбє** pentru el

дєржити, -жѫ, -жиши *ipf.* a ţine

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

XI

Нѣкогда же пріиде коупець гость нѣкы wт Оугорскым Земли въ его градъ. И по его заповѣди wстави возъ свои на оулици града, предъ полатою и товар свои на возѣ; а самъ спаше въ полатѣ. И пришедъ нѣкто, оукраде с воза р҃з̄ доукатъ злата. Коупец же иде къ Дракоулѣ, повѣда емоу изгоубленіе злата. Дракоула же глагола емоу: "Поиди, в сію ноць wбрѧщеши злато". И повелѣ по всемоу градоу искати татѧ, глаголѧ: "Ѥще не wбрѧщет сѧ тать, то весь градъ погоублю". И повелѣ свое злато несъ положити на возѣ въ ноци и приложи единъ златои. Коупец же вставъ и wбрѣте злато и прочетъ единою и двацѣ; wбрѣташе сѧ единъ лишніи златои. И шедъ къ Дракоулѣ, глагола: "Господарю, wбрѣтохъ злато. И се есть единъ златои не мои, лишніи". Тогда же приведоша и татѧ wного и съ златомъ. И глагола коупцю: "Иди с

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

мирома: аще бы ми еси не повѣдалъ злато, готовъ быхъ и тебе с симъ татемъ на колъ посадити".

✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣

POVESTIRE DESPRE DRACULA VOIEVOD (VIAŢA LUI VLAD ŢEPEŞ), P.P. Panaitescu, *Cronicile*, p.203 (f. 209r – 209v).

коупець, -пца *m.* negustor

гость, -и *m.* oaspete, străin

нѣкы(и) *pron. nehot.* oarecare

Оугорска Земла *f.* Ţara Ungurească

градъ, -а *m.* cetate

по *prep.* + *D.* 1. după, conform cu

по его заповѣди conform poruncii lui

2. prin **по всемоу градоу** prin tot oraşul

заповѣдь, -и *f.* poruncă

wставити, -влѭ,

-виши *pf.* a lăsa; **wстави** *aor.* a lăsat

возъ, -а *m.* căruţă, car

предъ *prep.* + *I.* înaintea

полата, -ы *f.* casă, palat

товаръ, -а *m.* marfă

самъ, -а, -о *pron. det.* (el) însuşi, (ea) însăşi

съпати, -съплѭ,

-съпиши *ipf.* a dormi; **спаше** *imperf.* dormea

нѣкто (*G.*нѣкого) *pron. nehot.* cineva

оукрасти, -крадѫ,

-крадеши *pf.* a fura;

оукраде *aor.* a furat

р҃ѯ 160 (citeşte **съто шесть десѧть**)

злато, -а *n.* aur; **съ**

златомъ *sg. I.* cu aurul, cu galbenii

повѣдѣти, -даѭ,

-дакеши *pf.* a zice, a spune;

повѣда *aor.* i-a spus, îi spuse;

еси не бы повѣдалъ *cond.* dacă nu mi-ar fi spus

изгоублєнїе, -а *n.* pierdere

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

ѡбрѣсти, -рѧщѫ,
-рѧщєши *pf.* a găsi, a afla;
ѡбрѣсте *aor.* a găsit;
ѡбрѣташє сѧ *vb. refl. pas.* s-a găsit, a fost găsit; **ѡбрѣтохъ** *aor. sigm. nou* (eu) am găsit

искати, -ищѫ, -ищєши
ipf. a căuta

татъ, -и *m.* hoţ, tâlhar; **съ симъ татємъ** *sg. I.* cu acest hoţ

ащє нє..., то *conj.* (*introduce o prop. cond.*) dacă nu ... , atunci

погѹбити, -блѭ,
-биши *pf.* a distruge, a nimici, a da pierzării

положити, -жѫ, -жиши
pf. a pune, a aşeza

приложити, -жѫ,
-жиши *pf.* a adăuga; **приложи** *aor.* a adăugat

златои *m.* zlot, galben

въстати, -станѫ,
-станєши *pf.* a se scula;
вставъ *part. trec. act.* sculându-se

прочисти, -чьтѫ,
-чьтєши *pf.* a număra;
прочєтъ *aor.* a numărat

єдиною *num.* o dată

дващи *num.* de două ori

сє *interj.* iată

лишнїи *adj.* mai mult, în plus

тогда *adv.* atunci

Дракѹла, -ы *m.* Dracula

привєсти, -вєдѫ,
-вєдєши *pf.* a aduce;
привєдоша *aor.* au adus

ѡнъ, ѡна, ѡно *pron. dem.* acela

миръ, -ѹ/-а *m.* pace; **иди съ миромъ** mergi în pace

готовъ, -а, -о *adj.* gata;
готовъ быхъ *imperf.* eram gata

колъ, -а *m.* ţeapă; **посадити на колъ** (*sg. A.*) a pune în ţeapă

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

XII

Азъ, Тѡ Мирча великыи воевода и самодръжавныи господинь въсеи Земли ѡгровлахїискои и запланинскым, єщеже и к татарским странам и Амлашѡ и Фаґарашѡ херцег и сѣверинскомѡ банствѡ господинь и шба пола по въсемѡ Подѡнавїѡ, даже и до Беликаго Мшрѣ и Дръстрѡ градѡ самодръжецъ, дават господство ми сїе шрїзмо господства ми штцѡ и молебныкѡ господства ми попѡ Никодимѡ тако нихто да не смѣетъ покѡсити да ловит рибж по рѣцѣ Тисмѣнскои или да си пасет вжди кои либо добыток, почавше шт селата горѣ дори до планинж, нж тъкмо калѡгере да сж волни ловити или добыток монастирскыи да пасет, а ни инъ ничїи добыток да не смѣетъ ходити да пасет без вола монастирскж. Кто ли се бы покѡсил шт болѣръ великых и малих да прѣстжпит сїе шрїзмо господства ми, то таковыи да єст проклят шт прѣчистж Богородицж и шт въсѣх свѣтых и богоносных штць и Никодимовж клатвж да имат.

К томѡ и шт господство ми да прїимет великш злш и шргїж, нж въсѣкыи да се варѡет по повелѣнїю и по шрїзмѡ господства ми.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

И се бьст въ лѣт ·҂ѕцеи· и ендектїѡн ·еі·, грѧдѫщꙋмꙋ господствꙋ ми въ Сѣверинꙋ да се състанѫ с кралемъ, та доидох въ монастиръ мѣсеца ноебрїꙗ ·кг· дьнь, съ въсѣми егꙋмени господства ми. Пачеже и жꙋпан Брата да мꙋ ест хотарник, понеже бѣ и тои сѫдцъ Жꙋлю.

Тѡ Мирча боевода, милостиѧ божїеѧ господинь.

✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣

În DOCUMENTA ROMANIAE HISTORICA, B.ŢARA ROMÂNEASCĂ, vol.I, Ediţia P.P. Panaitescu şi D. Mioc, Bucureşti, 1966, p.70.

самодръжавьныи *adj.* singur stăpânitor

запланиньскыи *adj.* de peste munţi

страна, -ы *f.* parte, ţară

поль, -оу *m.* jumătate, parte; **ѡба пола** *du. A.* ambele părţi

Подꙋнавїѥ, -ꙗ *n.* teritoriu limitrof Dunării, ţinutul Dunării

самодръжецъ, -а *m.* singur stăpânitor

ѡрїзмо, -а *n.* poruncă (< *gr.*)

молебьникь, -а *m.* rugător

смѣти, -ѣѭ, -ѣѥши *ipf.* a cuteza, a îndrăzni

ловити, -влѭ, -виши *ipf.* a pescui

риба, -ы *f.* peşte

рѣка, -ы *f.* râu; **по рѣцѣ** *sg. L.* pe râu, de-a lungul râului

покꙋсити се, -кꙋшѫ се, -кꙋсиши се *pf.* a încerca

пасти, пасѫ, пасеши *ipf.* a paşte

бѫди кои либо *loc. pron.* orice fel de

добыток, -а *m.* vită, animal; dobitoace

почѧвьше ѡт + *G.* începând de la

дори до + *G.* până la

нихто *pron. neg.* nimeni

село, -а *n.* sat

горѣ *adv.* în sus

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

НЖ *conj. advers.* ci

ПЛАНИНА, -Ы *f.* munte

ТЪКМО *adv.* numai, doar

КАЛѲГЕРЬ, -А *m.* călugăr

ВОЛЬНЫИ *adj.* liber, slobod; **ДА СѪ ВОЛИИ ЛОВИТИ** să fie liberi să pescuiască, să aibă dreptul de a pescui

МОНАСТИРЬСКЫИ *adj.* (al, a) mănăstirii, mănăstiresc

КТО *pron.* cine; **КТО ЛИ СЄ БЫ ПОКѲСИЛ** *cond.* cine ar încerca

А НИ ИНЪ НИЧЇИ *pron. pos. neg.* şi a nimănui altcuiva

ПРѢСТѪПИТИ, -ПЛѪ, -ПИШИ *pf.* a încălca, a nu respecta

ТАКОВЫИ *pron. det.* un asemenea

ДА ЄСТ ПРОКЛѦТ să fie blestemat

ПРѢЧИСТА, -Ы *f.* preacurată

Богородица, -Ѧ *f.* Născătoare de Dumnezeu

БОГОНОСЬНЫИ *adj.* purtător de Dumnezeu

КЛѦТВА, -Ы *f.* blestem

К ТОМѲ *pron.* pe deasupra, pe lângă aceasta

ПРЇѣТИ, -ИМѪ, -ИМЄШИ *pf.* a primi

ЗЛѠ, -А *n.* pedeapsă aspră

ѠРГЇѦ, -ѣѦ *f.* urgie, năpastă

ВЪСѣКЫИ *pron.* fiecare

ВАРОВАТИ Сѧ, -РѲѪ Сѧ, -РѲЄШИ Сѧ *ipf.* a (se) păzi, a respecta

ПОВЕЛѢНЇЄ, -Ѧ *n.* poruncă, ordin, dispoziţie; **ДА СЄ ВАРѲЄТ ПО ПОВЕЛѢНЇЮ** să păzească/să respecte porunca

В ЛѢТ ·ѕ҃ЦЄ҃І· în anul 6914 (=1406 d.Hr.)

ЄНДЄКТЇѠН ·Є҃І҃· indicta 15

·К҃Г҃· ДЬНЬ în 23 zile

ГРѧСТИ, -ГРѧДѪ, -ГРѧДЄШИ *ipf.* a merge

ГРѧДѪЩѲМѲ *part. prez. la D. abs.* pe când mergeam (domnia mea)

СЪСТАТИ СЄ, -СТАНѪ СЄ, -СТАНЄШИ СЄ *pf.* a se întâlni

КРАЛЬ, -Ѧ *m.* împărat (= Sigismund de Luxemburg; *vezi şi explicaţia de la p. 17*)

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

XIII

†Милостїю божію Іѡ Радоул воивода и господинъ, пишет господство-ми нашим честитим братіꙗм и добрїим прїꙗтелом, пȣргамещерȣ и сȣдцȣ и в҃і-тим пȣргаром ѡт Сибиню, много здравїе приносит господствȣ-ви. И по сем, молим ваше господство како наши добри прїꙗтели да ви наȣчит Богъ да ми наидете един маистор добръ, да ми ȣчинит еднȣ хорȣ ȣ цръквȣ, да ест съ светинлнице, да стоит свещи. И да доидȣт за едно със наша слȣга до нас, да се ȣценим ш нега. И ѡд ходе ке ѡн да доидȣт по монастира ѡт Козїꙗ, да види тои хора, да ми ȣчинит како тои. А ѡт тȣи ѡн че се пак вратати, тере че седит тȣи ȣ Сибиню, докле че съвръшити хора. И Богъ да ȣмножит лет господствȣ-ви.

†Іѡ Радоул вѡевѡда, милостїѧ божїѧ господинь.

Scrisoare de la Radu voievod, în DOCUMENTE SLAVO-ROMÂNE DIN SIBIU (1470-1653), publicate de P.P. Panaitescu în "Studii şi cercetări", XXXII, Academia Română, Bucureşti, 1938, p.11

милость, -и *f.* milă;
милостїю Божїю sau
милостїѧ Божїѧ *sg. I.* din mila lui Dumnezeu
господинъ, -а *m.* domn
господство-ми Domnia mea
честитъ *adj.* cinstit
братъ, -а *m.* frate
пȣргармещеръ, -а *m.* purgar-meşter, primar
сѫдьць, -а *m.* jude
в҃і *num.* 12

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

пȣргаръ, -а *m.* pârgar, membru al Sfatului orăşenesc

Сибинь, -ꙗ *m.* Sibiu

приносити, -ношѫ, -носиши *ipf.* a aduce

и по сем iar după aceasta

наȣчити, -ȣчѫ, -ȣчиши *pf.* a învăța

да *ptc. conj.* să, ca să

наити, -идѫ, -идеши *pf.* a găsi, a afla; **да ми наидете** să-mi găsiți

маисторъ, -а *m.* meşter

ȣчинити, -чнѭ, -чниши *pf.* a face, a confecționa

хора, -ы *f.* policandru

ȣ *prep.* + *L.* (= **въ**) în

да ест *ind. prez.* să fie

светилница, -ѧ *f.* sfeşnic

свеща, -ѧ *f.* lumânare; **да стоит свещи** *ind. prez.* ca să stea lumânările

цръкы, -къве *f.* biserică

доити, -идѫ, -идеши *pf.* a merge (până la); **да дои-дȣт до нас** *ind. prez.* să vină la noi; **ке ѡн да доидȣт** (el) să meargă/să ajungă

ȣценити сѧ, -нѫ сѧ, -ниши сѧ *pf.* a se tocmi, a cădea la învoială, a stabili prețul

ш = **съ(с)** *prep.* cu

ѡд ходе *adv.* de aici

ѡт тȣи *adv.* de acolo

тере *ptc. concl.* deci; **тере че седит тȣи** deci să şadă acolo

докле *adv.* până când, până ce

ȣмножити, -множѫ, -множиши *pf.* a înmulți, a spori; **и Богъ да ȣмножит лет господствȣ-ви** şi Dumnezeu să înmulțească anii domniilor voastre

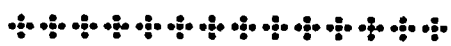

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

XIV

†Милостию Божїю Моисеи воевода, господин Властои земли, пишем сию книг8 матїиш8 wт Сибини, бившием8 п8лгер-мещер8 8 Сибини и тѣм тѣ п8ргарем града токождь. И по сем, ведом8 да ест что ми били дължни тѣ фрорини, а господство-ми есем имь wтп8стил, ничто не с8т дължни господство-ми. Сего ради, даю сию мою книг8 и съ моею печетїю, како не с8т дължни, ни господство-ми, ни болер8м господство-ми, ано с8т прощени wт Бога и wт господство-ми. Писано 8 Сибини граде, месеца аѡг8ст, тї ден.

Моисеи воевода, Божїю милостию господинь Власкои земли.

Scrisoare a lui Moise Vodă din 18 august 1530, în DOCUMENTE SLAVO-ROMÂNE DIN SIBIU (1470-1653), publicate de P.P. Panaitescu, în *Studii şi cercetări*, XXXII, Academia Română, Bucureşti, 1938, p. 31 şi urm.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Моисеи воєвода Moise Vodă, domn al Ţării Româneşti (1529-1530), ucis de Vlad Înecatul în bătălia de la Viişoara, la 29 august 1530

Матїиш wт Сибини Matiaş din Sibiu

бившии пѫлгєр-мєщєр fost Bürgermeister (primar)

и тѣм ·їв· (=обою на десѧте) пѫргарєм şi celor doisprezece pârgari

градъ, -а *m.* cetate; **града тогожде** al aceleiaşi cetăţi

ѫ Сибини граде în cetatea Sibiului

фроринъ, -а *m.* (sic!) florin (=monedă)

вєдомѫ да єст să se ştie, să fie ştiut

wтпѫстити, -штж, -стиши *pf.* a ierta; **єсєм имь wтпѫстил** *perf. comp.* i-am iertat (de datorie)

нє сѫт длъжни nu mai sunt datori

сєго ради *conj. cauz.* de aceea

ни... ни *conj.* nici..., nici

ано *conj. advers.* ci

бъıти прощєни *pas.* a fi scutiţi, a fi iertaţi de datorie

мєсєца *(G. temp.)* **авгѫст** în luna august

·їи· дєн optsprezece zile

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

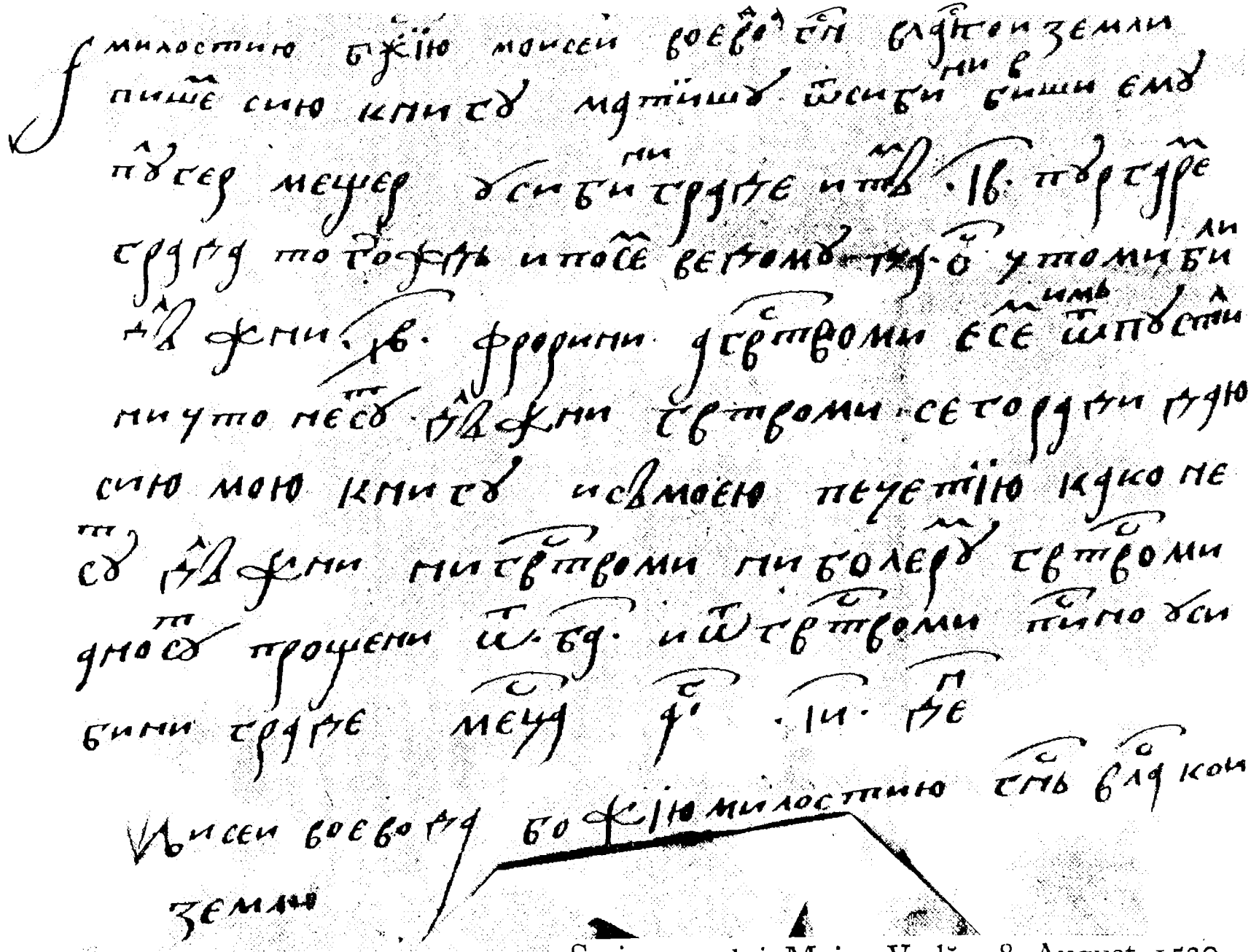

Scrisoarea lui Moise Vodă, 18 August 1530.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

XV

†Милостїю Божию, Іѡ Басараб воивода и господинь Влашки, пишемо нашим честитим и добрим прїателѡм и ближним сꙋседом, сꙋдцꙋ и в҃і-тим пꙋргарѡм ѡт Сибию много здравїе. И по сих, молим вашꙋ милость, понеже послах слꙋгꙋ нашꙋ, по име Драгꙋл, до вашꙋ милость, како да кꙋпит грьнци т҃і, а ваша милостъ да се потрꙋдите за радї нас, како твръде добри грьнчи, да ми наидете, тере да ми их донесете слꙋга наша. И послал смь аспри с҃н, да их кꙋпит. Сего радї молим вашꙋ милость да ми исправите, понеже смь послал господство-ми и от прежде тꙋꙗ, до вашꙋ милость за радї грьнци, тако ми донесоше, а ѡни бихꙋ слаби и недобри, тере че разбише. Сего радї велма да се потриде да ми наидете грьнци добри. И Богь ви веселит.

Писан Декебрїи ѳ҃ дьни: Исправник Дръган вистїꙗр.

†Іѡ Басараб вѡевода, милостїѧ Божіеѧ господинь.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

†Нашем чиститим и добрим приетели, сѫдцѫ висоте кралевѫ и вї прьгари wт Сибию.

Scrisoare de la Neagoe Basarab, în DOCUMENTE SLAVO-ROMÂNE DIN SIBIU, publicate de P.P. Panaitescu, p. 22 şi urm.

господинь Блашки domn al Ţării Româneşti

ближнъıи *adj.* apropiat

сѫсѣдь, -а *m.* vecin

сѫдьць, -а *m.* jude

здравїе, -ꙗ *n.* sănătate

посълати, -лаѭ, -лакѣши *pf.* a trimite; **послахъ** *aor.* am trimis

и по сихъ iar după aceste (cuvinte)

милость, -и *m. (aici:)* domnie; **молим вашѫ милость** rog pe domnia voastră

понеже *conj.* căci

како *conj.* ca; **како да кѫпит** *prop. finală* ca să cumpere

грьньць, -а *m.* cazan; **грьнци і̃** (=**грьнци десѧть**) zece cazane

потрѫдити сѧ, -трѫжда сѧ, -трѫдиши сѧ *pf.* a-şi da osteneală; **велма да се потриде** să vă daţi multă osteneală

за радї *prep (+A.)* pentru

наити, -идѫ, -идеши *pf.* a găsi, a afla; **да ми наидете** să-mi găsiţi

аспри с̃н̃ (=**аспри дъвѣ сътѣ пѧть десѧтъ**) 250 de aspri

сего радї *conj.* de aceea

исправити, -влѭ, -виши *pf.* a duce la bun sfârşit, a îndeplini (rugămintea)

тере *conj. concl.* deci

прежде *adv. (temp.)* înainte; **и от прежде тѫ** şi mai înainte de aceasta

разбити, -биѭ, -бикѣши *pf.* a se sparge; **тере че разбише** căci s-au spart

декебрїи ѳ̄ дьни (=**девѧть дьни**) decembrie, 9 zile

сѫдцѫ висоте кралевѫ *D. sg.* judelui Măriei Sale Regelui

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

INSCRIPȚII CHIRILICE

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

INSCRIPȚIA DOBROGEANĂ DE LA MIRCEA VODĂ
DATATĂ 6451 (943 d. Hr.)

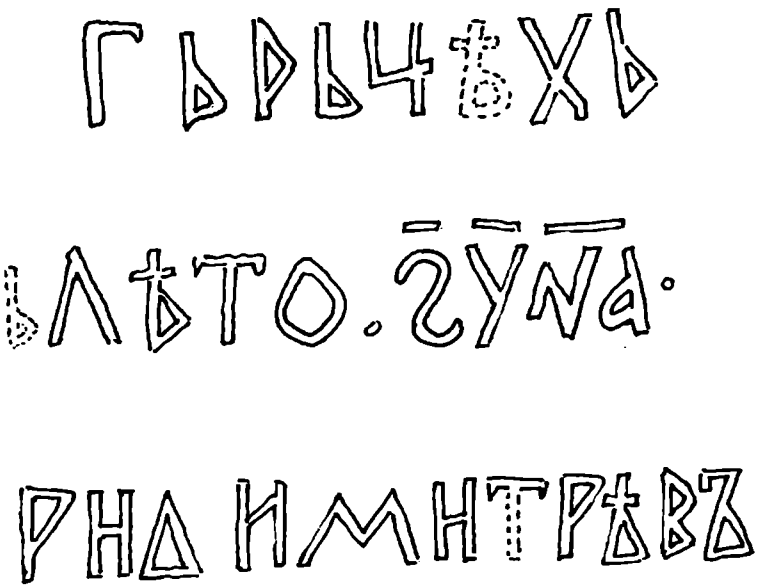

... гьрьцѣхъ
[в] лѣто .S:Yна.
[п]ри димитрѣ въ...

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

(Reproducere după P. Olteanu, G. Mihăilă, Lucia Djamo-Diaconiţă, E. Vrabie, Elena Linţa, Olga Stoicovici, M. Mitu, *Slava veche şi slavona românească*, Editura didactică şi pedagogică, Bucureşti, 1975, p. 34)

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

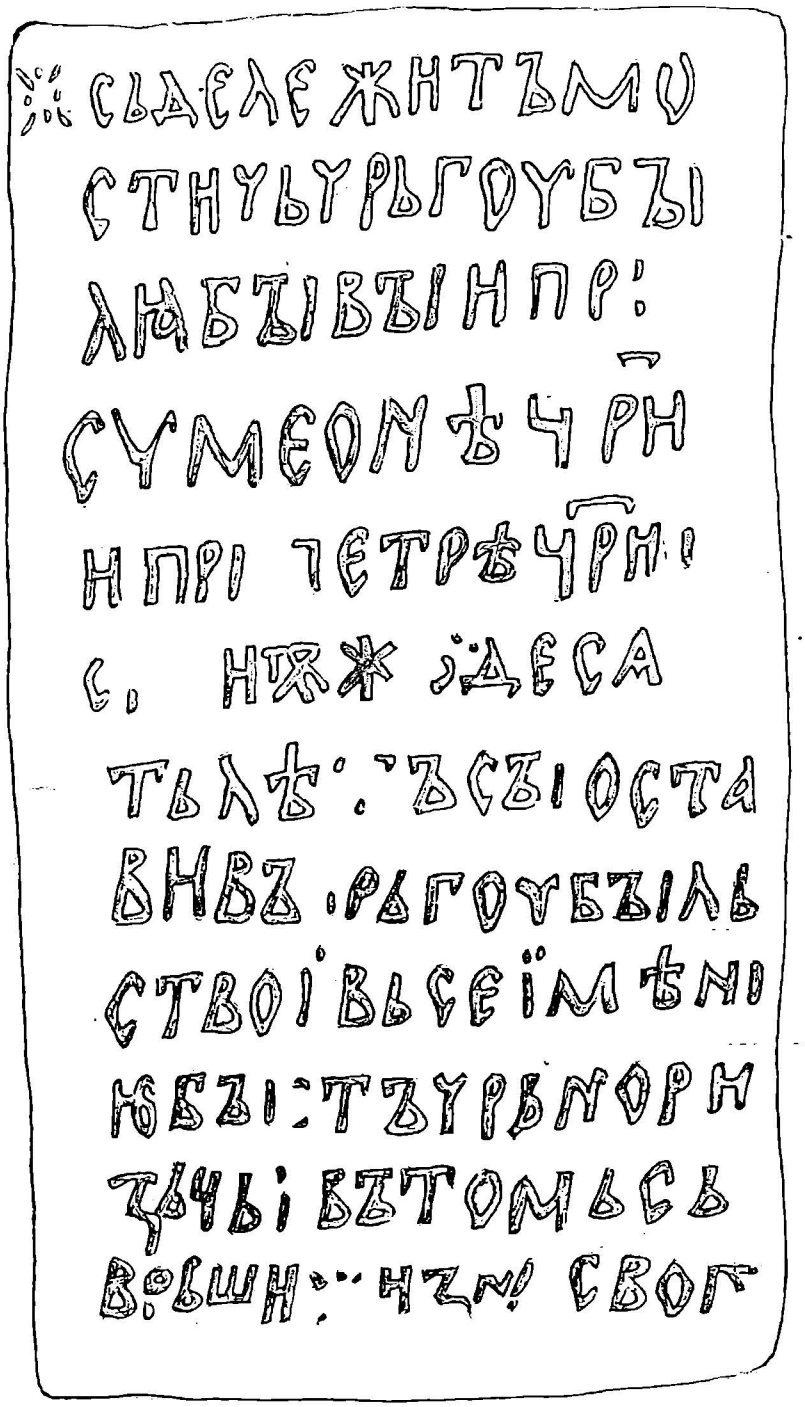

INSCRIPŢIE PE PIATRA DE MORMÂNT DE LA PRESLAV A DREGĂTORULUI MOSTICI

сьдє лєжитъ мо-
стичь чрьгоубъı-
лꙗ бъıвъıи пр(и)
Сумєонѣ цр҃и
и при петрѣ цр҃и.(о-)
с(м)иѫ ж(є) дєсѧ-
ть лѣтъ съı оста-
вивъ (ч)рьгоубъıль-
ство ї вьсє їмѣні-
є бъıстъ чрьнори-
зьць ї въ томь сь-
врьши (ж)изнь сво(ѫ).

⁘⁘⁘⁘⁘⁘⁘⁘⁘⁘⁘⁘⁘

сьдє *adv.* aici

лєжати, -жѫ, -жиши *ipf.* a se odihni, a zăcea

чрьгоубъıлꙗ, -ѧ *m.* cergubil, dregător;
чрьгоубъıлꙗ бъıвъıи при Сумєона царии и при Петрѣ цари fost cergubil pe vremea ţarului Simeon (a domnit între 893-927) şi a ţarului Petru (s-a aflat în fruntea Ţaratului bulgar între 927-968)

осмиѫ же дєсѧть лѣтъ la (vârsta de) 80 de ani

оставити, -влѭ, -виши *pf.* a lăsa, a renunţa la;
съı оставивъ чрьгоубъıльство acesta renunţând la funcţia de cergubil

бъıстъ *aor.* a fost, s-a făcut

чрьнризьць, -а *m.* călugăr

ї въ томь сьврьши жизнь своѫ şi astfel s-a săvârşit din viaţă

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

(Reproducere după Stoian Stoianov, Miroslav Ianakiev, *Starobălgărski ezik, Tekstove i rečnik*, Ediția a II-a, Editura "Nauka i izkustvo", Sofia, 1960)

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

ѿв(ъ) имѧ ѡтьца и съ-
и҃на и ст҃аго доу҃ха а-
зъ Самоилъ рабъ б҃ж[и]
полагаѫ памѧть [ѡтьц-]
ꙋ и матери и брат[ꙋ н-]
а кръстѣхъ си[хъ. Се]
имена оусъпъш[их: Ни-
кола рабъ бж҃и, [риѱими-]
ѣ, давдъ. Написа[хъ же се въ]
лѣто от сътво[ренѣ мир-]
ꙋ ҂ѕ҃:ф҃а · инъди[кта·ѕ·].

⁘⁘⁘⁘⁘⁘⁘⁘⁘⁘⁘⁘⁘⁘⁘⁘

въ имѧ + *G.* în numele (cuiva)

свѧтыи доухъ *m.* Sfântul Duh

азъ *pron.* eu

рабъ божии *m.* robul lui Dumnezeu

полагати, -гаѭ, -гаѥши *ipf.* a aşeza; **полагаѫ памѧть** aşez pomenire

кръстъ, -а *m.* cruce; **на кръстѣхъ сихъ** *pl. L.* pe crucile acestea

се *ptc. deict.* iată

оусъпъшии *adj. (part.)* răposat

никола, -ы *m.* Nicolae

риѱимиꙗ, -ѩ *f.* Ripsimia

дав(и)дъ, -а *m.* David

написати, -пишѫ, -пишеши *pf.* a scrie; **написахъ же се** *aor.* (eu) am scris acestea

въ лѣто отъ сътворенѣ мироу ·҂ѕ҃:ф҃а· инъдикта ·ѕ҃· în anul de la Facerea Lumii 6501 (=993 d. Hr.), indicta 6

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

MATERIAL ILUSTRATIV

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Pripealele lui Filotei

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Liturghierul lui Macarie (1508).

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

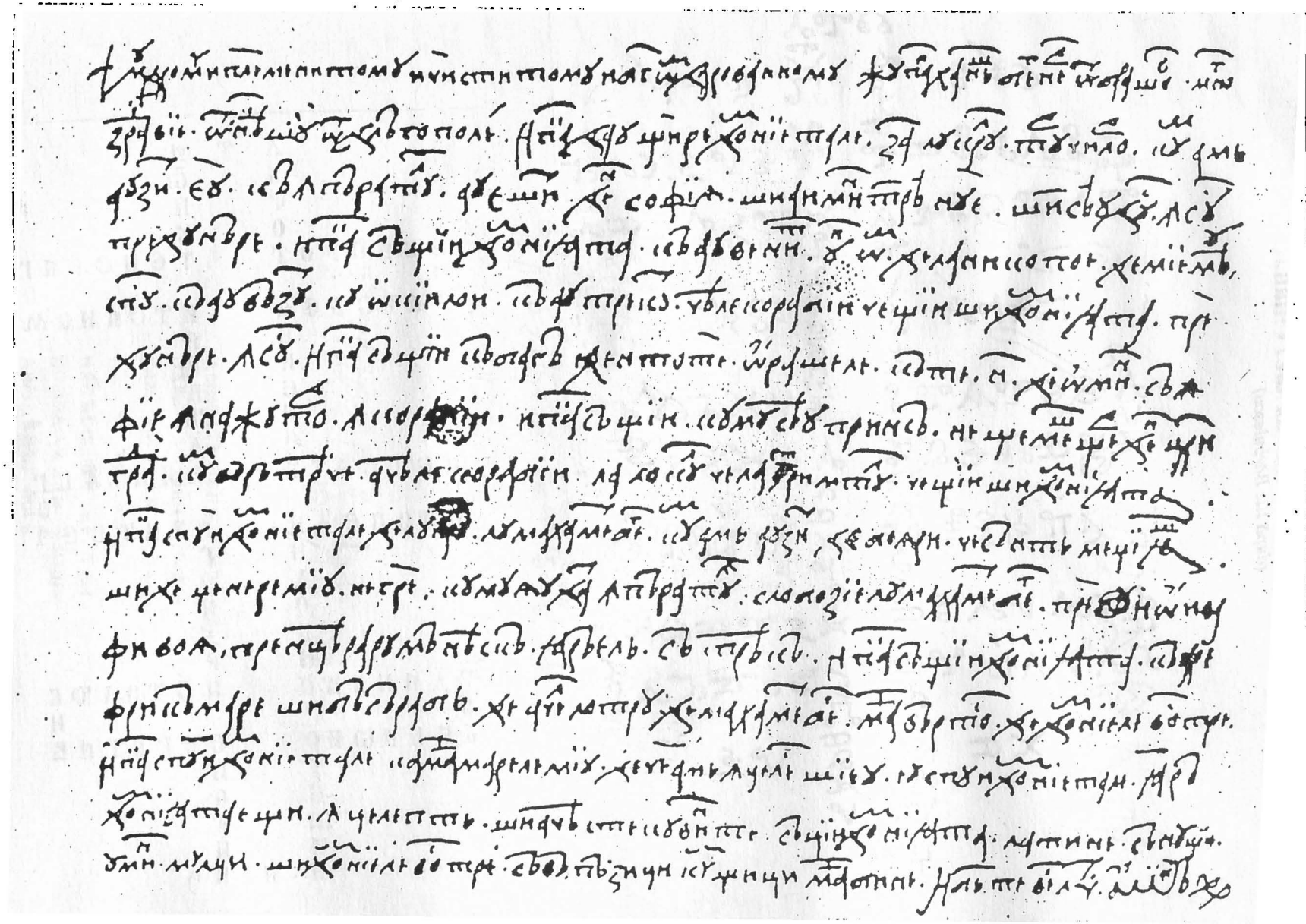

Scrisoarea lui Neacșu din 1521.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

CRIPTOGRAMA ÎN ALFABET GLAGOLITIC A PROTOPSALTULUI EVSTATIE ŞI TRANSLITERAREA EI ÎN ALFABET CHIRILIC

(după Ilie Bărbulescu)

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

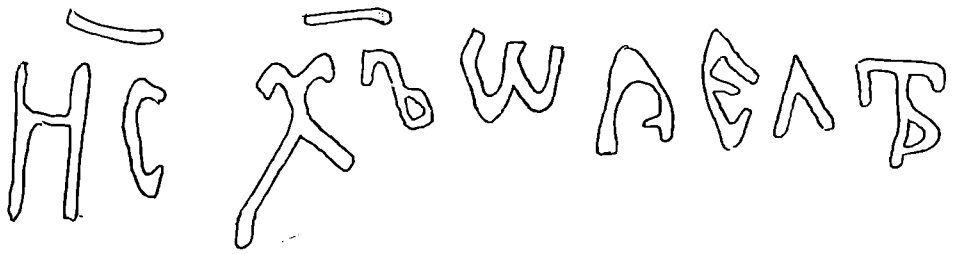

ис хъ wдєлѣ

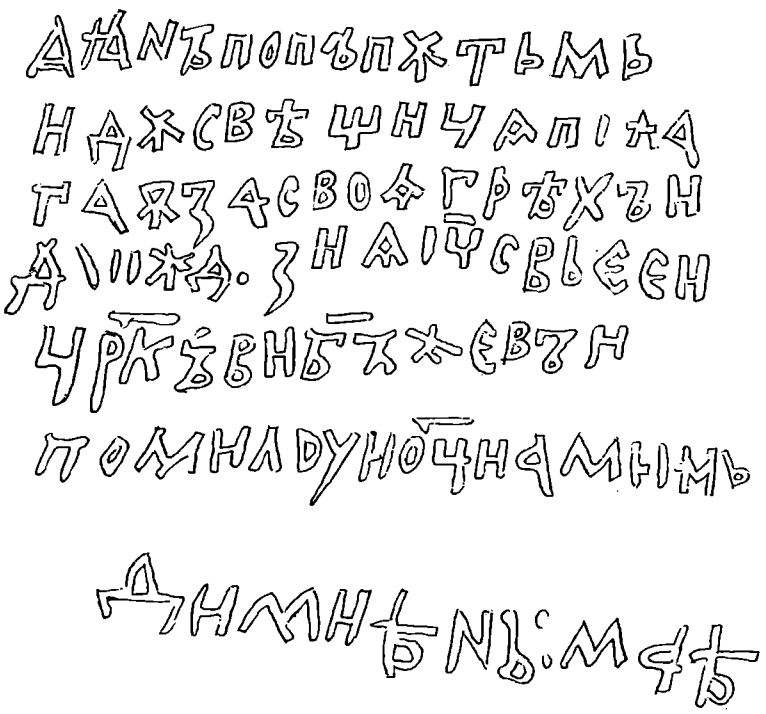

дїанъ(?) попъ пѫтьмь
идѫ, свѣщица пола-
гаѫ за своѧ грѣхъи
.....чѣ вь сеи
цр҃къви. бъ же въи
помилоу҃и оц҃и. аминь
димитѣнъ: маѣ

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

CUPRINSUL

Pagina

Alfabetele limbii slave vechi.....9
Fragment din Letopiseţul de la Putna I (Textul nr. I).....17
Fragment din Letopiseţul de la Putna I (Textul nr. II).....21
Fragment din Letopiseţul de la Putna II (Textul nr. III).....24
Fragment din Cronica lui Macarie (Textul nr. IV) 28
Fragment din Cronica lui Eftimie (Textul nr. V) 33
Începutul Cronicii lui Azarie (Textul nr. VI) 37
Fragment din Învăţăturile lui Neagoe (Textul nr. VII) 41
Fragment din Învăţăturile lui Neagoe (Textul nr. VIII) 44
Fragment din Învăţăturile lui Neagoe (Textul nr. IX) 47
Povestire despre Dracula Voievod (Textul nr. X) 50
Povestire despre Dracula Voievod (Textul nr. XI) 53
Document de la Mircea cel Bătrân (Textul nr. XII) 56
Scrisoare de la Radu Voievod (Textul nr. XIII) 59
Scrisoarea lui Moise Vodă (Textul nr. XIV) 61
Scrisoare de la Neagoe Basarab (Textul nr. XV).....65
Inscripţii chirilice 67
Material ilustrativ 72

VERIFICAT 2007

VERIFICAT 2017

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Tiparul s-a executat sub cda 869/2001
la Tipografia Editurii Universității din Bucureşti

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

BIBLIOTECA CENTRALA
UNIVERSITARA „CAROL I"

DE SPIRITU ET ANIMA

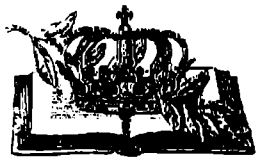

DATA RESTITUIRII		
11 Stampilă		
16 DEC. 2006		
—		
20. APR. 2011		
—		
29 IUN. 2017		
—		

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro